

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

**ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2017:
стратегії країн Причорноморського регіону
в геополітичному просторі**

**XI Міжнародна науково-практична конференція
8–11 червня 2017 р., м. Миколаїв**

ТЕЗИ

**Впровадження європейських
соціальних стандартів в Україні**

II Міжнародна науково-практична конференція

Миколаїв
2017

Ольвійський форум – 2017 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : XI міжнар. наук.-практ. конф. 8–11 черв. 2017 р., м. Миколаїв : тези доп. Впровадження європейських соціальних стандартів в Україні : II Міжнар. наук.-практ. конф. / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. – 52 с.

СЕКЦІЯ 1

Соціальні аспекти розвитку взаємовідносин Європейського Союзу та України

УДК 351.77–049.5(043.2)

Лізаковські П.,
канд. наук, викладач, Військово-морська академія
ім. Героїв Вестерплатте, м. Гдиня, Республіка Польща

БЕЗПЕКА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ДО ПРОБЛЕМИ ПИТАННЯ

Безпека в сфері охорони здоров'я – це стан, що характеризується відсутністю загроз та ризиків, які спричиняють погіршення або втрату здоров'я конкретної людини. З цією дефініцією також пов'язано «почуття безпеки» у сфері охорони здоров'я як суб'єктивний стан особи. В цьому контексті важливими є належні і раціональні заходи, які позитивно впливають на безпеку в цій сфері, ефективність рятувальних операцій і можливість операціоналізації діяльності в рамках запобігання викликам і протидії загрозам, які виникають.

В сучасних умовах цінність здоров'я носить інструментальний характер, тобто досить часто відбувається експлуатація здоров'я як основного або найбільш доступного для людини ресурсу. Досить зрозумілі можливі соціальні наслідки такого явища як для конкретної особи, так і для суспільства загалом – економічні втрати внаслідок низької якості трудових ресурсів, втрата здоров'я майбутніх поколінь, погіршення соціального самопочуття суспільства, зростання поведінкових девіацій. Важливим механізмом запобігання ймовірних загроз у сфері охорони здоров'я є здоровий спосіб життя, тобто спосіб життєдіяльності, спрямований на збереження та покращення здоров'я; крім того, це діяльність зі збереження і зміцнення здоров'я, що сприяє оздоровлення умов життя людини – праці, відпочинку, побуту.

Стан здоров'я населення спонукає державу та громадські організації приймати більш рішучі та кардинальні рішення, адже проблема впровадження здорового способу життя переходить до таких категорій, що визначають рівень національної безпеки держави.

Доцільно зазначити, що стан здоров'я – це комплексне поняття, яке характеризується взаємодією біологічних і соціальних чинників. Здоров'я людини не зводиться до фізичного стану, а передбачає психоемоційну врівноваженість, духовне та соціальне здоров'я.

В рамках запобігання викликам у сфері охорони здоров'я важлива імплементація таких заходів серед населення як формування мотивації

різних вікових груп до збереження власного здоров'я (наприклад, виховання почуття відповідальності за власне життя, фізична активність, правильне харчування тощо); публічна політика щодо висвітлення та інформування суспільства про негативні впливи різних поведінкових факторів, які впливають на стан життя людини (тренінги, заняття та інформаційні вісники в освітніх закладах, підприємствах, установах). Розвиток інформаційно-технологічної сфери впливає на зміну підходів в інформаційній профілактиці негативних чинників, які впливають на здоров'я людини. Доцільно застосовувати нові інноваційні методи в контексті реалізації інформаційної діяльності в соціальних мережах, на форумах. У практичній площині формування здорового способу життя – це процес цілеспрямованого докладання зусиль для поліпшення здоров'я і благополуччя населення. Він включає сприяння розробці ефективної політики на користь здоров'я на державному і місцевому рівнях; розробку і впровадження соціальних проєктів і програм із наданням людям, громадам освітньо-інформаційних послуг та навчання методам і навичкам ефективної діяльності на користь власного здоров'я.

На сьогодні актуальним є завдання щодо формування цінності здоров'я як на індивідуальному рівні, тобто – здоров'я особистості, так і на громадському – цінності здоров'я громади і здоров'я населення країни в цілому. Це передбачає переосмислення принципів здорового способу життя і громадянами, і відповідними державними органами. Діяльність органів публічної влади щодо гарантування безпеки передбачає захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз. В цьому контексті, життя і здоров'я людини виступають найвищою цінністю, тому реалізація конкретних заходів у сфері охорони здоров'я, виявлення та нейтралізація чинників, що можуть спричинити появу нових епідемій, соціальних хвороб є одним з пріоритетних напрямів діяльності держави.

УДК 351.746.1(043.2)

Скальські Д.,
канд. наук, ад'юнкт, викладач,
Академія фізичного виховання і спорту
ім. Єнджея Шнядецького, м. Гданськ, Республіка Польща

ЗАГРОЗИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Безпека належить до однієї з важливих потреб кожної людини, і характеризується в різний спосіб. Необхідним є виокремлення безпеки

як об'єктивної категорії від почуття безпечності як суб'єктивної оцінки людини. Безпека є фундаментальним правом, яке відноситься до мінімізації кількості ситуацій, які можуть загрожувати людині, її життю та здоров'ю.

Держава як найвищий гарант основних прав людини у сфері безпеки, а також публічного спокою, реалізує завдання у сфері гарантування безпеки самостійно – за допомогою центральних органів влади, а також співпрацюючи з органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства.

Сучасні загрози безпеці існують майже в кожній сфері життєдіяльності. Такі процеси як глобалізація, науково-технічний прогрес та розвиток інфраструктури не тільки дозволяють задовольняти дедалі більші потреби, спрощують людське життя, але й породжують певні негативні наслідки.

Поняття «безпека» у загальному значенні характеризує конкретний стан і ступінь захищеності людини, а також спроможність органів публічної влади протистояти негативним змінам в суспільстві на внутрішньому та зовнішньому рівнях. Дії у сфері гарантування безпеки передбачають діяльність людей, організацій, держави, світового співтовариства щодо виявлення, запобігання, послаблення, усунення та відвернення загрози, здатної спричинити значні матеріальні та духовні збитки, негативно вплинути на подальший розвиток суспільства. К. Мадсек, А. Маслоу розглядають потребу в безпеці як один з основних мотивів функціонування людей в процесі їх життєдіяльності.

Поняття загрози тісно пов'язане з безпекою, адже відсутність загрози становить істотний, іноді навіть ключовий (хоча не єдиний), аспект безпеки. Ф. Кауфман окреслює загрозу як можливість загострення або виступу одного з негативно оцінюваних явищ. Загроза для безпеки суспільства і держави – це ряд внутрішніх і зовнішніх чинників, в деяких випадках ситуацій/подій, які спричиняють обмеження або втрату умов для безперешкодного існування, буття та розвитку людини і суспільства в цілому.

В сучасних соціально-економічних умовах, загрози можна класифікувати згідно різних критеріїв. Зокрема, науковці та практики виокремлюють загрози за: характером (політичні, військові, економічні, соціальні, культурні, екологічні); джерелом походження (природні, технічні, демографічні); територіальним поширенням (глобальні, континентальні, регіональні, локальні).

Джерелами традиційних загроз також виступають дії різних суб'єктів, які спрямовані: на порушення територіальної цілісності держав, зокрема з використанням міжетнічних, внутрішніх протиріч; на порушення прав і свобод людини, що призводить до зростання соціальної напруги і некерованих міграційних процесів, конфліктів.

В контексті аналізу безпекової політики варто звернути увагу також на виклики у сфері безпеки, за яких постає потреба дати адекватну оцінку ситуації і розпочати відповідні дії. Виклики, щодо яких не буде відповідної реакції, можуть трансформуватися у загрози для безпеки людини. Як зазначає О. Бодрук, будь-які виклики, як правило, мають своїх конкретних носіїв, свій просторовий вектор. Виклики конкретизовані у часі і просторі, з'являються в конкретній країні, у визначеній фазі її розвитку. Отже, в реаліях, аналіз загроз – це суб'єктивне сприйняття певною особою чи соціальною групою тих чи інших факторів через призму власних інтересів; і, водночас, об'єктивне визначення загроз передбачає чітке усвідомлення параметрів, поза межами яких певне явище втрачає можливості саморегуляції та потребує зовнішнього втручання для збереження стабільності соціальної системи, а також певних умов, що перетворюють ті самі фактори на реальну або на потенційну загрозу.

В сучасних умовах до загроз у сфері безпеки осіб, соціальних груп, суспільства відносять глобальні проблеми людства (тероризм, ядерна зброя, екологічні кризи, поширення соціальних хвороб тощо). Деякі з окреслених проблем вже є загрозами безпеці, а інші можуть бути каталізаторами виникнення нових загроз і викликів. Останнім часом помітна тенденція до глобалізації навіть внутрішніх загроз держави. Причинами виникнення різноманітних загроз та викликів безпеці є нераціональна діяльність різних суб'єктів, тому важливим, у цьому контексті, є створення інструментів для нейтралізації наслідків, що вже є та превентивна діяльність негативних ситуацій, які можуть виникнути.

УДК 316.346.2(4–6ЄС)(043.2)

Ювчева А.,

канд. політ. наук, ст. викладач,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ГЕНДЕРНИЙ ПАРИТЕТ В СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Принциповим базисом створення та функціонування Європейського Союзу є гендерна політика, яка стала стратегічним пріоритетом європейських країн після повалення комуністичних режимів. Політика, яка з самого початку впроваджувалася ЄС, визначила нову західну модель неоліберальної рівності в соціально-політичному просторі інтегрованої Європи. На зміну концепту соціалістичної рівності, європейська спільнота визначила принцип егалітарних гендерних відносин

в поєднанні з економічним простором і політичною єдністю країн ЄС. Разом з тим, окрім законодавчих норм, які впроваджувало ЄС від початку свого заснування, міжнародна спільнота також активно розгорнула обговорення питань рівності прав й можливостей для чоловіків та жінок. Так, вже в 1995 році в Пекінській декларації та Цілях розвитку тисячоліття Організації Об'єднаних Націй, були встановлені амбітні цілі щодо просування прав жінок в соціально-політичному просторі існуючих країн. Потрібно зазначити, що міжнародна нормативна база та методологія досліджень гендерної рівності в соціально-політичному просторі європейських країн постійно оновлювалася та розвивалася. Так, Європейським інститутом з питань гендерної рівності був розроблений індекс гендерного паритету, який став першим всеосяжним статистичним інструментом для оцінки досягнення гендерного балансу в країнах Європи. За основу моніторингу було взято індикатори з шести основних областей життя: кар'єра, матеріальний добробут, знання, час, сила й здоров'я. Разом з тим, Комітет Європарламенту з прав жінок і гендерної рівності (FEMM) постійно концентрує свої зусилля на розширення прав і можливостей в галузі освіти й процесі прийняття політичних рішень, що було одним з завдань Цілей третього тисячоліття. Міжнародне право з даного питання стало основою створення національних гендерних законодавств більшості країн Європи. Державні стратегії щодо забезпечення гендерної рівності в європейських країнах постійно визначають нові пріоритети та стандарти залежно від об'єктивних реалій сьогочасного світу.

Сьогодні, незважаючи на великі успіхи, які були зроблені, політичне середовище залишається однією з областей, де гендерний розрив широкий, жінки все ще недостатньо представлені в процесі прийняття політичних та економічних рішень, зокрема, на найвищому рівні. Основним стратегічним кроком для створення гендерно-паритетної політичної системи прийнято вважати «політику позитивних дій», або іншими словами, гендерне квотування під час виборчого процесу. Прихильники таких квот вважають їх ефективним інструментом для швидкої реалізації гендерного балансу в політичних інститутах, що є необхідним для демократичного розвитку. З іншої сторони, ті, хто не підтримує дану політику, визначають квоти як порушення принципу свободи діяльності політичних партій. Тим не менш, не зважаючи на відсутність обов'язкових гендерних квот під час виборів, у травні 2016 року, жінки становили 29 % від загальної кількості членів парламентів у країнах ЄС.

Менш позитивна динаміка спостерігається в економічно-бізнесовому середовищі. У квітні 2016 року, на частку жінок припадає лише 23,3 % від загальної кількості членів рад директорів найбільших публічних компаній, зареєстрованих в країнах ЄС.

Потрібно розуміти, що причини низької представленості жінок у процесах прийняття рішень різноманітні, складні й вимагають комплексного підходу до вирішення проблеми. Вони впливають з традиційних гендерних ролей та стереотипів, відсутності підтримки жінок в сім'ї, дисбаланс обов'язків по догляду за дітьми, традиційні політичні й корпоративні культури, не ефективна соціальна політика держав, тощо.

Задля позитивних змін в забезпеченні гендерного збалансування в процесі прийняття політичних та економічних рішень Європейською Комісією була визначена стратегічна взаємодія щодо забезпечення гендерної рівності протягом 2016–2019 р. Співпрацюючи з усіма зацікавленими сторонами – урядами різних країн Європи, соціальними партнерами, НГО, бізнесом – планується розробка та здійснення загальноєвропейських заходів щодо досягнення гендерного балансу на керівних посадах. Основою цієї стратегічної взаємодії визначається:

1. Збір, аналіз та розповсюдження даних, новітніх тенденцій та інформації про становище жінок і чоловіків в процесі прийняття рішень.

2. Підвищення інформованості та сприяння створенню мереж для обміну передовим досвідом між усіма зацікавленими сторонами.

3. Створення спільних освітніх майданчиків для підвищення політичної компетенції та навичок серед жінок.

4. Розробка та запровадження практичних рекомендацій щодо вирішення поточних ситуацій, які виникають в політико-економічному європейському просторі.

Завдяки стратегії щодо забезпечення рівності між жінками та чоловіками, Європейська комісія поставила це питання на перших позиціях порядку денного на найближчі 3 роки, що, в свою чергу, свідчить про актуальність гендерної тематики в контексті ефективного функціонування європейського соціально-політичного та економічного простору.

УДК 323.21–045.52(043.2)(4-6ЄС)

Лушагіна Т. В.,

канд. політ. наук, ст. викладач,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Євроінтеграційний курс України передбачає своєрідний іспит нашої держави в сфері розбудови демократії, формування громадянського суспільства, політично свідомих та активних громадян. Необхідною

умовою демократичного розвитку держави є децентралізація влади, як ключовий показник для оцінки демократизації політичного режиму. Ключовим фактором демократичного розвитку країн-членів ЄС є співпраця між державою та громадянами. Тому для країн-кандидатів на вступ до ЄС однією із основних вимог є проведення децентралізації влади в державі. Відповідність європейським стандартам призводить до виникнення значної кількості проблем у державі:

- необхідність проведення адміністративної реформи, оскільки за глибокої централізації влади, важко говорити про дієвість органів місцевого самоврядування;

- зовнішній тиск від Європейського Союзу – проведення реформ у країнах-кандидатах здійснюється під контролем ЄС, що вимагає якісного результату від процесу реформування, зокрема знищення інституту корупції та перебудови інституціональної архітектури місцевого публічного управління;

- внутрішня незадоволеність – відповідне проведення реформ є шоковою терапією для держави, що за відсутності вдалої інформаційної політики може не сприйматися населенням і викликати незадоволення та протести.

Серед основних етапів проведення реформи децентралізації влади слід виокремити: загальну стратегію реформи (реформа повинна мати як чітко визначений початок, так і завершальний етап. Якщо ж будь-яка реформа затягується на десятиліття, то це вже не реформа, а спосіб життя держави), чітко налагоджений механізм для управління реформою, зворотній зв'язок і оцінку реформи.

Децентралізація може допомогти урядам збалансувати регіональний розвиток, сприяти вирішенню місцевих проблем, виробленню політики і розширенню можливостей та повноважень громад або інших децентралізованих підрозділів. Децентралізація також є важливим активом з метою мобілізації додаткових ресурсів не тільки від громадськості, але і від приватного сектора.

Тобто, говорячи про децентралізацію влади, слід зазначити, що це, в першу чергу, готовність держави передати свої повноваження на регіональний рівень та органам місцевого самоврядування.

Вирізняють чотири форми децентралізації:

- Політична децентралізація – покликана дати громадянам або їхнім обраним представникам більше влади в процесі прийняття рішень. Прихильники політичної децентралізації припускають, що рішення, прийняті за участі громадян будуть краще представляти інтереси самої громади, ніж рішення прийняті національними політичними органами. Концепція передбачає, що вибір представників з місцевих

виборчих юрисдикцій дозволяє громадянам краще знати своїх політичних представників і, в свою чергу, дозволяє виборним посадовим особам краще володіти інформацією щодо потреб та бажань своїх виборців.

- Просторова децентралізація – вектор формування політики, спрямований на зниження надмірної концентрації міського населення і сприяння розвитку регіональних полюсів зростання.

- Ринкова децентралізація – створення основи для розвитку місцевих товарів та послуг.

- Адміністративна децентралізація – зміна ієрархічного та функціонального розподілу повноважень від центральних до місцевих органів влади. Цей вид децентралізації передбачає здійснення адміністративної реформи в державі. Європейські країни відповідно до своїх потреб пройшли шлях адміністративної реформи в різних її проявах та моделях:

- реформа нового державного управління - успішно реалізована у Великій Британії;

- інституційна реформа – суміш приватизації, дебюрократизації і децентралізації, яка була випробувана в таких країнах, як Бельгія або Італія;

- реформа режиму – реформа державного сектора була розпочата з децентралізацією в таких країнах, як Португалія і Іспанія;

- всеосяжна реформа – адміністративна реформа охоплює всі адміністративні одиниці та за взаємною згодою здійснюється разом з експериментальними процедурами, приклад – Німеччина;

- часткова реформа – державний сектор був перетворений примусовим шляхом в рамках нового законодавства (Великобританія на початку 1980-х років);

- трансформація без реформ – деякі місцеві громади змінили свій шлях прийняття рішень без будь-яких стратегій реформ з боку центрального уряду;

- децентралізація без реформ – такі країни, як Австрія, Люксембург та Швейцарія, не ініціювали адміністративні реформи, оскільки їх шлях розвитку і так мав позитивну динаміку.

Отже, позитивний досвід децентралізації влади країн Європейського Союзу може сприяти виробленню оптимальної моделі децентралізації для України, що має передбачати проведення адміністративної реформи, формування ефективної системи місцевого самоврядування відповідно до стандартів країн-членів ЄС.

Ракова А. Ю.,
магістрантка,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Однією з причин злочинності дорослих є злочинність неповнолітніх. Злочинність дорослих іде коренями в той період, коли особистість людини тільки формується, виробляється її життєва орієнтація, коли актуальними є проблеми виховання, становлення особистості з поглядом спрямованості поведінки.

У Фінляндії стосовно підлітків і молоді з негативною поведінкою застосовуються спеціальні системи соціальних превентивних мір впливу. При бюро соціальних послуг є центр тимчасового утримання підлітків з девіантною поведінкою, де вони можуть перебувати від 3-х днів до 3-х місяців. За час перебування підлітка в такому центрі соціальний працівник проводить роботу одночасно з ним і його сім'єю. Здійснюється медичне і психологічне обстеження, з'ясовуються причини девіацій. При особливо важких девіаціях бюро пропонує підліткові, із згоди його батьків і його самого, тимчасове перебування в спеціальному виховному закладі. І тільки в окремих випадках у такі заклади направляють неповнолітніх за рішенням суду.

У Чехії з метою впливу на злочинців, правопорушників створено інститут попереджувального нагляду, який є базою примусової опіки, перевиховання. Опіку здійснюють соціальні куратори, які надають допомогу в працевлаштуванні та в побутовому визначенні. Окрім того, тут існують виховні діагностичні заклади, створені для профілактики асоціальних проявів поведінки. Обов'язковим є встановлення діагностичним центром психолого-педагогічного діагнозу. У центрі неповнолітній може перебувати до 2-х місяців і, якщо доказана його провина, він направляється до виховного закладу, тип якого обирають за ступенем педагогічної занедбаності правопорушника. При незначних девіаціях суд обирає міру покарання, не пов'язану з позбавленням волі. При цьому накладаються певні обмеження, які сприяють веденню ним правильного способу життя й виправлення.

У Великобританії суд корони або магістрату може відстрочити призначене покарання неповнолітньому. Остаточне рішення приймається судом після врахування поведінки неповнолітнього, відшкодування заподіяних збитків. Заслуговує уваги система контролю над особами, схильними до правопорушень.

На сучасному етапі розбудови національної системи виховання дуже актуальним є вивчення досвіду європейських країн стосовно питання морального виховання підрастаючого покоління, зокрема, такого аспекту як попередження аморальності в поведінці. Слід зазначити, що виконуючи певну соціальну роль, молода людина повинна дотримуватись вимог, які ставить суспільство. Але останнім часом, на жаль, цього не спостерігається. На процес формування майбутніх членів нового суспільства впливає ціла система об'єктивних і суб'єктивних чинників, які часто не скоординовані між собою, що призводить до зростання аморальних проявів у поведінці неповнолітніх.

УДК 351.07/.08

Сорока С. В.,

д-р держ. упр., професор кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПРОЦЕСІ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Форми співробітництва органів місцевого самоврядування з неурядовими організаціями в Польщі існують у фінансовій та нефінансовій сфері. Коли ми говоримо про фінансовий характер співробітництва, то маємо на увазі фінансування неурядових організацій для реалізації ними суспільних завдань і їх субсидування на підставах, зазначених у Законі «Про діяльність для суспільної користі та волонтерство». Однак закон передбачає також інші можливості фінансового співробітництва місцевої адміністрації з неурядовим сектором – партнерські угоди, державно-приватне партнерство, а також локальні ініціативи. Особливою формою співпраці є надання коштів організаціям, на підставі міжнародних угод зі структурних фондів Європейського Союзу.

Нефінансовий характер співробітництва полягає у взаємному інформуванні про напрями діяльності; обговорення з неурядовими організаціями проектів правових актів місцевого значення у сферах, що стосуються статутної діяльності цих організацій, в основі роботи фокус-груп, включаючи участь громадян – безпосередніх одержувачів послуг; обговорення проектів нормативних актів, що стосуються сфери соціальних послуг з урахуванням знань за інформації, що надходить

від громадян, а також враховуючи інтереси громадян. Ця співпраця полягає також у створенні спільних робочих груп з правом дорадчого голосу, що складаються з представників громадських організацій та представників компетентних органів публічної адміністрації.

Слід зазначити, що структури місцевого самоврядування є найважливішим партнером неурядових організацій. Контакти з ними підтримує до 92 % фондів і асоціацій, причому для 46 % це відносини регулярного характеру. Контакти з місцевим самоврядуванням відіграють особливо важливу роль у сільській місцевості та у малих містах. Там більше половини організацій, підтримує з ними часті регулярні контакти. Рідше в середніх і великих містах. Контакти між неурядовим сектором та органами місцевого самоврядування полягають, як правило, у фінансовій або технічній співпраці. Перша полягає у участі громадських організацій у відкритих конкурсах, пропозиціях та заявках на так звані малі гранти. З конкурсами на реалізацію суспільних проєктів вже стикалися у своєму місті або муніципалітеті 82 % організацій. Трохи більше половини (52 %) фондів і асоціацій, намагалася отримати від структур місцевого самоврядування кошти, причому для 43 % організацій ці спроби увінчалися успіхом, а для 9 % були неуспішні. Найчастіше дотуються через місцеві органи влади такі сфери діяльності неурядового сектору як спорт, туризм, відпочинок і хобі. Відносно часто гранти отримують також організації, що займаються культурою, соціальними послугами і соціальною допомогою та охороною здоров'я, а рідше організації, які працюють в галузі освіти та місцевого розвитку.

Водночас, майже одна третина (30 %) громадських організацій в Польщі має серйозні сумніви щодо правил, які регулюють розгляд відкритих конкурсів на фінансування від органів місцевого самоврядування. Особливо критично налаштованими є ті організації, які не мають жодних контактів з муніципальною владою, а також ті, які, незважаючи на всі зусилля, не отримали грантів. На думку половини з них, рішення про надання коштів вирішують неформальні відносини чи політичні преференції.

Інформаційне співробітництво з органами місцевого самоврядування може мати різноманітний характер: від неофіційних зустрічей до формальної участі у консультаціях щодо прийняття рішень, постанов, планів та стратегій місцевого значення. 70 % представників організацій вважає, що домовитися про зустріч з представником місцевого самоврядування не викликає труднощів, а 64 % вважають, що чиновники з власної ініціативи пропонують дії, для полегшення співробітництва між муніципальною владою та неурядовим сектором. Більшість представників (76 %) громадського сектору відзначають про допомогу

з боку місцевих структур в процесі подання заявок на участь у відкритих конкурсах та тендерах. Представники громадських організацій вважають органи місцевого самоврядування відкритими для співпраці. З іншого боку, лише 39 % організацій взяли участь у 2014 році в розробці або консультаціях щодо прийняття резолюцій, стратегій або планів, підготовлених органами місцевого самоврядування. В консультативний процес найчастіше були залучені організації, які займаються розвитком соціальних послуг та соціальної допомоги, найменш залучені були спортивні організації.

Але варто розуміти, що участь неурядових організацій в процесі підготовки документів, між іншим місцевих стратегій розвитку може мати формальний характер. У зв'язку з цим, можна згадати думку дослідника Петра Фрончека, який зазначає, що в розробці стратегії, як правило, бере участь невелика кількість організацій, які не представляють інтереси всіх одержувачів послуг, які там зазначені. Істотним недоліком досліджуваних стратегій є те, що в жодній з них не вдалося знайти доказу участі громадських суб'єктів у її створенні (наприклад, відсутність письмового підтвердження, що вони насправді були присутні). Тому виникає питання, чи дійсно неурядові організації брали участь у процесі створення локальних стратегій або просто були до них «вписані».

Отже, фінансова співпраця місцевого самоврядування з неурядовими організаціями у сфері реалізації громадських завдань здійснюється у таких формах як надання коштів громадським організаціям на фінансування різноманітних заходів. Нефінансові форми здійснюються шляхом укладення партнерських угод, участі громадських організацій у діяльності місцевого самоврядування. Особливим режимом є передача організаціям коштів на основі міжнародних договорів.

УДК 364.6–053.6(043.2)(4–6ЄС)

Парфенюк А. І.

магістрантка,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вивчення проблеми молоді у суспільному житті перебувають у центрі уваги. Проблема молоді – одна з основних, тому що, як не бана-

льно це звучить, за нею майбутнє. Молодь приблизно вдвічі частіше, ніж представники старших вікових категорій, опиняється в маргінальному становищі.

Сьогодні зміни в суспільному житті, реалізація державної молодіжної політики внесли корективи в життєві орієнтації молоді, в її поведінку. Молодь значно більше від людей середнього та похилого віку підтримує ринкові перетворення. Значно зросли потреби молоді, якісно змінились її уявлення про гідний рівень і стиль життя.

В країнах Європейського союзу існують проблеми молоді, такі як: випускники шкіл мають низький рівень кваліфікації; нестача у молоді затребуваних на ринку праці навиків та відсутність досвіду роботи; обмеженість можливостей професійної підготовки; неефективні заходи активного регулювання ринку праці. Рівень безробіття серед молоді, як правило, значно вище, ніж рівень безробіття для всіх інших вікових категорій. В червні 2015 року 4,7 мільйона молодих осіб (20,7 %) були безробітними в ЄС-28, але у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року кількість безробітної молоді знизилася на 386 тис. осіб. В червні 2015 року найнижчі показники спостерігалися в Німеччині (7,1 %), Мальті (10,0 %), Естонії.

Сучасне покоління молодих європейців є найбільш освіченим, технічно просунутим і мобільним за всю історію, але воно ж стикається і з високими соціальними та іншими ризиками, породжуваними глобалізацією, кліматичними змінами і т. п. Безробіття серед молоді розглядається як одна з головних соціальних проблем. Тому ЄС продовжує вживати заходів для вирішення проблеми безробіття, з яким наразі стикаються мільйони європейців, звертаючи особливу увагу на тяжке становище молодих. З метою підвищення рівня працевлаштування молоді й в подальшому будуть використовуватися інновації в галузі освіти, навчальних систем і служб зайнятості. Також одним із найважливіших напрямків соціальної політики ЄС є гарантування фундаментальних прав молодим людям, які зазнали бідність та соціальну ізоляцію, і надання їм можливості жити гідно і брати активну участь у житті суспільства.

Кожна країна має свій особливий підхід у боротьбі з негативними явищами, особливо в молодіжному середовищі. Здебільшого всі заходи з профілактики представлені проектами. Слід зазначити, що у Швеції профілактика наркоманії починається зі школи, хоча спеціального предмету там немає. Шведські вчителі зобов'язані повідомляти в соціальну службу, якщо помітять, що підліток вживає наркотики або його поведінка змінилася. Існує особлива «молодіжна поліція», її працівники патрулюють вулиці вечорами. Вони можуть доставити молодих людей з підозрілої компанії на тестування.

Узагальнюючи, можна сказати, що соціальні та особистісні проблеми молоді впливають на зміст процесів її життєвого і соціального самовизначення, від яких залежить усвідомлене поєднання життєвих цілей і суспільних потреб, становлення особистісної зрілості, включення в систему цінностей та підвищення активності молоді людини. Вивчення порушеної проблеми показало, що світові культурно-інтеграційні процеси спричинили певні зміни світогляду, ціннісних орієнтацій, соціального самопочуття, загалом способу життя молоді.

УДК 364–43:[174:316.454.5](4)

Фроленко О.,
магістрантка,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

СПЕЦИФІКА КУЛЬТУРИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

У роботі соціального працівника немає готових рецептів, як поводитися у конкретній ситуації, спілкуватися з клієнтами, колегами. Саме спілкування є чи не найважливішою, а почасти й найскладнішою сферою діяльності в соціальній роботі. Адже для фахівця не достатньо уважно вислухати співрозмовника, необхідно ще й осягнути сенс того, що він говорить, що криється за його словами, налагодити довірливі стосунки, спільно з ним визначити можливі альтернативи розв'язання проблеми, вміти врегульовувати конфлікти, знаходити компроміси.

Сучасний стан розвитку партнерства України та ЄС передбачає втілення в програму соціально-економічного розвитку політики інтеграційних процесів. Інтеграція зумовлює перспективний шлях вдосконалення та розширення процесів у різних галузях. Інтеграцію як процес неможливо уявити без збільшення кола партнерів та розробки новітніх технологій та послуг. Це має відношення і до соціальної роботи. Хоча інтеграційні процеси не завжди приводять до позитивних наслідків, що зумовлюється занадто великим впливом тих ідей і процесів, які входять в процеси інтегрованої держави.

Під час налагодження ділових стосунків з колегами та клієнтами, представниками європейських країн потрібно знати, що кожна з країн має свої національні звичаї та традиції ділового спілкування. Українцям, що налагоджують чи підтримують стосунки із закордонними колегами, клієнтами потрібно мати на увазі, що деякі незрозумілі вчинки іноземців – це просто вияв іншої ментальності й традицій.

Збираючись у ділове відрядження до Великої Британії і сподіваючись на встановлення тривалих ділових відносин з представниками цієї країни, потрібно передусім подбати про те, щоб не називати «англійцями» шотландців, валлійців, ірландців, оскільки офіційна назва мешканців Британських островів – британці.

Для українців притаманно вважати, що мовчання – це знак згоди. Можна помилково подумати, що якщо британець терпляче слухає співрозмовника, не заперечуючи йому, то він поділяє його думку. Важливою рисою в діловому спілкуванні є самоконтроль, який британці вважають найціннішою рисою людського характеру. У спілкуванні з британцями цінується гумор. Британці дуже спостережливі, вони хороші психологи, не сприймають фальшиві докази і відразу бачать недостатню професійну підготовку, проте британці охоче поділяться своїми знаннями і досвідом, можуть навіть розкрити деякі секрети свого ремесла.

В ірландців досить високорозвинуте почуття товарищескості і взаємної допомоги. На переговорах ірландці вміють ховатись за маскою великої простодушності і відкритості, водночас демонструючи великі розумові здібності. У відповідь на питання вони рідко кажуть «так» чи «ні», вважаючи прямоту грубістю, не люблять зайвої метушні. Ірландці завжди готові вступити в полеміку з найменшого приводу, хоча представники цієї нації не мають якоїсь особливої жаги до помсти. Руками жестикулюють мало. На відміну від точних до педантизму німців та англійців, ірландці бувають не пунктуальними. Вони можуть трохи спізнитися на ділову зустріч, хоча самі від інших чекають пунктуальності.

У французів не прийнято звертатися до співрозмовників на ім'я, якщо тільки вони самі про це не попросять. Зазвичай, вони вживають мсьє – чоловікам і мадам – жінкам незалежно від їх сімейного стану. Чоловіки під час зустрічі, як правило, обмінюються легкими рукостиканнями і, в першу чергу, тиснуть руку найбільш високопоставленій особі. Французи дуже педантичні в аспектах дотримання дистанції спілкування – не припустимо торкати співрозмовника-француза руками.

Як правило, німці дуже ретельно готуються до переговорів і приступають до них тільки тоді, коли є певні шанси дійти взаємовигідної згоди без будь-яких ризиків. Під час переговорів вони прагнуть вирішувати питання послідовно, починаючи з головного, педантично обговорюючи усі деталі, навіть незначущі. Під час ділової розмови бажано переконливо розповісти партнерові-німцю про своє серйозне ставлення до спільної справи, підтвердивши це всіма необхідними документами, заздалегідь розкладеними в окремі файли. Як вже зазначалось, німці як ділові партнери надійні, пунктуальні і прямолінійні. Вони не

відступають від своїх позицій і не реагують на вмовляння чи тактику тиску з боку партнерів.

Великого значення італійські партнери надають рівню ведення переговорів. Для італійців усталеною формою вітання є звичне рукошлякування, а часто навіть обійми і поцілунки, адже всім відомо, що італійці – досить емоційна нація, і цим вони схожі з українцями. При зверненні до італійця, прізвище, зазвичай, не називають, звертаючись до партнера «синьйор», або «синьйора чи синьйорина». До людини, що отримала вищу освіту, італійці можуть звертатися «доктор». Як українці, італійці у спілкуванні більш відверті й емоційні, ніж жителі північних країн, вони легко налагоджують ділові контакти. Проведення ділових переговорів в Італії дуже схоже на те, як це роблять у більшості європейських країн. У переговорах з італійцями не варто одразу ж приймати пропозиції партнера, краще дискутувати, показуючи талант імпровізатора.

За своїм характером іспанці – горді, свободолюбиві, талановиті, відкриті, толерантні, людяні, мають велике почуття гумору і вміють працювати в команді. Це досить енергійні й емоційні люди. Більшість іспанців вважають чинниками успіху на ділових переговорах долю та вдачу. Важливими аспектами під час налагодження ділових стосунків з іспанцями є приятельські та сімейні зв'язки. Ділові розмови іспанці починають із загальних розмов про погоду, спорт, визначні історичні події, місцеві пам'ятки культури, це лестить їх почуттю національної гордості. Іспанці вважають за більш доречним використовувати непрямі вислови.

Отже, на основі проведеного аналізу національних особливостей окремих країн виокремлено особливості, які доцільно враховувати для реалізації успішної співпраці соціальних працівників з європейськими партнерами та клієнтами.

УДК 351.756:[341.24:341.215.4](0432.2)(477+4–6ЄС)

Палагнюк Ю. В.,

*д-р наук з держ. упр., доцент кафедри,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ БЕЗВІЗОВОГО ДВОСТОРОННЬОГО РЕЖИМУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ ЛЮДЕЙ

Під час переговорного процесу, щодо укладання Угоди про Асоціацію, Сторонами було укладено низку угод, які направлені на успішне її

виконання, наприклад, «Про реадмісію осіб», «Про спрощення оформлення віз», «Про стратегічне співробітництво». Всі ці угоди направлені на поступове створення режиму свободи пересування людей між Україною та ЄС. Відповідно, двоетапного Плану дій з лібералізації ЄС візового режиму для України у 2010 р. Україна та Євросоюз зобов'язалися вжити послідовних кроків для встановлення безвізового режиму після виконання відповідних умов нашою державою: по-перше, прийняття необхідних законодавчих актів; по-друге, їх імплементація. Президентом України у 2011 р. було схвалено Національний план з виконання Плану дій з лібералізації ЄС візового режиму для України для реформування міграційно-візової та інших пов'язаних з нею сфер.

Тим не менш, процесу лібералізації візового режиму між нашою державою та ЄС, який почався у 2010 р., не можна надати позитивної оцінки, адже перший етап Плану дій з лібералізації ЄС візового режиму був виконаний Україною лише у 2014 р. прийняттям відповідних законодавчих актів, які вимагав відповідно до першого етапу Євросоюз. Так, у березні 2014 р. Постановою ВРУ «Про підтвердження курсу України на інтеграцію та першочергові заходи у цьому напрямі» було проголошено пріоритетність виконання першого етапу лібералізації візового режиму ЄС як одного з важливих напрямків реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Також наголосимо, що початком видачі закордонних біометричних паспортів громадянам України строком на 10 років стала дата 1 січня 2015 р. Перевагою біометричного закордонного паспорта є те, що в майбутньому більшість держав-членів ЄС його власникам-громадянам України можна буде їздити без оформлення віз, тому що при його виготовленні беруться відбитки пальців власника і він має значно вищу ступінь захисту за звичайний закордонний паспорт. Також звернімо увагу на те, що введення біометричного закордонного паспорта є частиною Плану дій з лібералізації ЄС візового режиму для України, що є також частиною вимог ЄС і до інших держав, які реалізують державну євроінтеграційну політику у частині лібералізації візового режиму з ЄС, наприклад, Молдови чи Грузії. Крім того, вже отримали безвізовий режим з ЄС після виконання аналогічних вимог ЄС і держави-кандидати на вступ до ЄС Західних Балкан.

Зауважимо, що отримання громадянином України біометричного закордонного паспорта не означає автоматичної можливості для нього в'їхати на територію Євросоюзу без отримання Шенгенської візи, адже на цьому етапі візовий режим ще не лібералізовано, а тому необхідно отримувати візу для в'їзду в державу-члена ЄС навіть за наявності такого паспорта. Перевагою отримання цього паспорта зараз, на нашу

думку, є те, що строк його дії становить десять років. Тож за необхідності оформлення закордонного паспорту доцільно одразу оформляти біометричний закордонний паспорт, тому що Україна отримає безвізовий режим пересування людей з ЄС, як можна прогнозувати наразі.

Визначимо головний, на нашу думку, виклик, який стоїть щодо введення безвізового режиму з ЄС у найближчому майбутньому перед Україною. У 2014 р. представники державної влади в Україні передбачали введення безвізового режиму з Євросоюзом у 2015 р. Однак дестабілізація ситуації на Сході України, проведення антитерористичної операції, численні людські жертви та міграція населення як зі східних регіонів нашої держави в інші регіони України, так і в інші держави, на наше переконання, становить найбільшу непрогнозовану раніше проблему для відкриття кордонів Євросоюзу українцям. Політика ЄС щодо держав-сусідів на своїх кордонах направлена на створення зони стабільності і безпеки. Виклики від нестабільності на своїх кордонах для ЄС у цьому контексті є значними для самого існування Євросоюзу, адже вони призводять до міграційних процесів, у тому числі нелегальної міграції в держави-члени ЄС, підвищенням можливого рівня організованої злочинності (торгівля людьми, наркотичними речовинами, зброєю тощо).

Вище визначені проблеми, які можуть виникнути в Україні через конфліктну ситуацію на сході держави і її певну не контрольованість попри зусилля України та міжнародного співтовариства, наприклад, підписання Мінських мирних домовленостей у вересні 2014 р. і у лютому 2015 р., є значною перепоною для якнайшвидшої повної лібералізації візового режиму між Україною та ЄС у 2015 р. Крім того, негативним фактором виступає і те, що Україна не контролює частину її кордону з РФ у Донецькій та Луганській областях, тому відкривати кордон для України в таких умовах є, на нашу думку, ризиковано для самого ЄС з точки зору його внутрішньої та зовнішньої безпеки.

Окрім вищезазначених внутрішніх факторів, що уповільнюють процес лібералізації візового режиму між Україною та ЄС, виник і зовнішній фактор. Так, у самому ЄС прийняли рішення про тимчасове припинення процесу впровадження безвізового режиму з іншими державами, у тому числі, й з Україною, поки ЄС не розробить механізм призупинення дії безвізового режиму для тих держав, які вже мають такий режим, але громадяни яких зловживають ним. Відповідно, після того як у кінці 2016 р. ЄС ухвалив такий механізм, можна говорити, що Україна знаходиться на останньому етапі схвалення ЄС безвізового режиму з нашою державою, який можна очікувати влітку 2017 р.

Слід відзначити, що одним з напрямів перспективного нормативно-правового регулювання інтеграції України до ЄС є підписання Угоди

між Україною та ЄС про спільний авіаційний простір, яка була парафрована у 2013 р., а у 2014 р. ЄК відклала її підписання на невизначений термін через нерегульоване ЄС питання Гібралтару між Великою Британією та Іспанією. Прийняття і реалізація такої угоди, на нашу думку, є частиною забезпечення однієї зі свобод ЄС – свободи пересування людей, адже це призведе до демонополізації ринку авіаперевезень в Україні, посилення конкуренції на ринку шляхом посилення позицій «лоу-кост» авіакомпаній і суттєвим зменшенням ціни авіаквитка для громадян України. Такий результат разом із лібералізацією в'язового режиму призведе, за нашими прогнозами, до збільшення мобільності українців на Європейському континенті.

УДК 17:37.013

Файчук О. Л.,
канд. пед. наук, доцент кафедри,
Левченко Є. М.,
студентка IV курсу,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДО ПИТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ З УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Від початку прийняття незалежності України, наша держава намагається вийти на більш кращий рівень розвитку життя та освіти. Тим самим і співпраця з Європою спрямована на інтеграцію освітнього простору, обмін досвідом між науковцями, їх участь у різноманітних наукових та навчальних заходах. Відповідно постає питання, що ж являє собою європейська інтеграція України?

Європейська інтеграція – складний та суперечливий соціально-економічний процес налагодження тісного співробітництва європейських держав. Є одним із проявів провідної тенденції сучасного історичного розвитку – посилення всебічної взаємозалежності держав, передусім в економічній сфері, та подальшого зближення цивілізаційно споріднених національних спільнот.

Процеси європейської інтеграції України охоплюють дедалі більше сфер суспільної життєдіяльності. Не стала винятком і освіта, особливо вища школа. Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог.

Підписання Україною Болонської декларації, спрямованої на структурне реформування національних систем вищої освіти й створення єдиного європейського освітньо-наукового простору, відкриває один з напрямів інтеграції України в Європу. Участь вищої освіти України в болонських перетвореннях має бути спрямована на її перспективний розвиток і набуття нових європейських ознак.

Інструментами європейської політики у галузі освіти є спільні проекти і програми, реалізація яких має сприяти утворенню «Європи без кордонів і бар'єрів». Їхньою метою є підвищення якості та ефективності навчання, гарантування визнання дипломів та обмін інформацією.

Але існує значна кількість проблем української вищої освіти у контексті Болонського процесу:

- надлишкова кількість навчальних напрямів і спеціальностей;
- недостатнє визнання у суспільстві рівня «бакалавр»;
- загрозлива тенденція до погіршення якості вищої освіти;
- збільшення розриву зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці;
- українська система наукових ступенів складніша, порівняно із загальноєвропейською, це перешкоджає мобільності викладачів і науковців в Європі;
- відсутність нової системи підвищення кваліфікації та перед підготовки, що задовольняла б сучасні потреби.

Серед низки проблем, що гальмують входження української освіти в європейський освітній простір є також питання підготовки науково-педагогічних кадрів. Існує необхідність підтримки молодих науковців шляхом надання кращим із них грантів для наукового стажування за кордоном.

Все це вимагає від ВНЗ вирішення багатьох важливих завдань серед яких: модернізація державної системи контролю якості підготовки фахівців; створення внутрішньо університетської системи управління якістю навчання; розробка форм нової документації; створення навчально-методичного забезпечення підготовки висококваліфікованого фахівця; модернізація схеми фінансування; залучення студентів в процес управління навчально-виховним процесом у ВНЗ; розвиток академічної мобільності.

Отже, перехід на систему Болонської освіти є досить позитивним явищем. Реформування освіти дозволить створити єдиний ринок праці вищої кваліфікації, забезпечить мобільність аспірантів, викладачів і студентів. Також зросте конкуренція на ринку освітніх послуг, через це ВНЗ підвищать якість надання навчальних послуг. Виконання всіх умов Болонського процесу не вирішить всіх проблем, але допоможе

підвищити якість навчання та збільшити можливості молодих науковців. Маємо надію, що згодом Україна повністю інтегрується до європейського освітнього простору, і молоді вчені, зможуть повною мірою розвивати країну. І згодом, Україна буде конкурентно спроможною, сильною та повністю незалежною державою зі стабільною економічною, політичною і соціальною системою існування.

УДК 364:316.752(043.2)(4–6ЄС)

Сай Д. В.,

канд. пед. наук, ст викладач,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДО ПИТАННЯ ЦІННІСНИХ ЗАСАД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Європейський Союз – це політико-економічне об'єднання 28 країн, які прагнуть не тільки до спільної законодавчої бази та створення сприятливого економічного клімату, але також до спільного розуміння фундаментальних цінностей та створення можливостей для самореалізації особистості. За умови світової тенденції до глобалізації та спроб створення уніфікованої політики ЄС постає питання щодо універсалізації підходів реалізації соціальної роботи, а також до універсалізації її ціннісних засад.

У Конституції ЄС (2009) та Статутах зазначається, що ЄС «заснований на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства закону і поваги прав людини, включаючи права осіб, що належать до меншин», також держави-члени поділяють «суспільство, в якому превалюють плюралізм, відсутність дискримінації, терпимість, справедливість, солідарність і рівність між жінками і чоловіками вати». Зазначені цінності співвідносяться з основними цінностями соціальної роботи, які виділяють вчені, серед них: емпатія/співчуття; толерантність; справедливість; відповідальність, повага та ін.

В основних документах Європейського Союзу зазначається велика кількість цінностей та засадничих принципів без їх ієрархії. Проте повага до людини покладена в основу системи цінностей, адже на ній ґрунтуються принципи свободи та прав людини. У доповіді Інституту міжнародних і європейських справ стверджується, що певна ієрархія цінностей створюється у відповідь на реальні події. Так, наприклад, цінності миру, свободи і демократії мали першочергове значення у

перші роки створення Союзу. Пізніше, з настанням нафтової кризи у 1970-х роках, економічні цінності почали домінувати. Згодом, коли з'явилися нові виклики, як проблеми нової економічної кризи 2008 року, імміграції, зміни клімату та демографії на перший план вийшли цінності рівності, соціальної справедливості та солідарності між поколіннями. Також зазначається, що із-за цінностей змінюються стосунки між громадянами і особами, які приймають рішення у державі, адаптується і модель демократії.

Розуміння соціальної роботи змінюється з розумінням функцій держави у житті її громадян. Як зазначає С. Бенкс, з'являється «підвищений інтерес до моніторингу і управління ризиками в галузі соціальної роботи та соціального забезпечення; відбувається реструктуризація системи соціального забезпечення в багатьох країнах; впровадження механізмів для спостереження і контролю за громадянами та користувачами послуг; збільшення регулювання роботи практикуючих професіоналів».

Проте розуміння соціальної роботи, її функцій та цінностей залежить від конкретних історичних, політичних, економічних та культурних умов, а також політики держави. Події останніх років змушують країни-члени Європейського союзу переосмислювати їх роль та ціннісні засади діяльності союзу. Серед подій, які вплинули на переформування цінностей та змінили ставлення до них можна виділити економічну кризу у Греції, вихід Великобританії з ЄС, різке збільшення кількості трудових мігрантів та біженців у майже всіх країнах ЄС внаслідок збройних конфліктів, розвиток екстремістських та радикальних рухів та партій тощо.

Соціальна робота наслідує загальні тенденції суспільства, одним з прикладів є також певна радикалізація соціальної роботи. У 2011 році у Будапешті Н. Ференц, молодий соціальний працівник, був заарештований за те, що брав участь у протестах соціальних працівників, спрямованих проти нового законодавства, яке криміналізувало безпритульність та діставання їжі із сміттєвих баків (куди її викинув супермаркет). На захист його прав виступили, серед багатьох європейських організацій такі організації, як Європейська федерація соціальних працівників та Мережа дій соціальної роботи.

СЕКЦІЯ 2

Європейські соціальні стандарти: проблеми і перспективи реалізації в сучасній Україні

УДК 35.072.2:[316.325+323.2](043.2)

Лізаковська С. В.,
канд. наук з держ. упр., доцент, викладач,
Військово-морська академія
ім. Героїв Вестерплатте, м. Гдиня, Республіка Польща

ПУБЛІЧНА ПАРТИЦИПАЦІЯ ЯК ОСНОВА СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В період трансформацій і соціально-економічних перетворень, спостерігається соціальне обтяження публічних фінансів, поглиблюється нерівність прав і обов'язків громадян, і органи державної влади, в цьому контексті, мають скоординувати свої дії в цілях співпраці з новими акторами, які з'являються в суспільстві.

Публічна партиципація передбачає безпосередню участь громадян, соціальних груп, організацій у життєдіяльності суспільства, держави. Це можуть бути активні дії у формі лобіювання інтересів соціальних груп, протести, маніфестації, соціальні перформенси тощо.

Публічну партиципацію можна розглядати з точки зору процедурального підходу, який передбачає три етапи в процесі реалізації публічної політики: підготовчий етап (збір інформації та її аналіз, пошук способів та інструментів для діяльності); етап прийняття рішень; етап реалізації. Залучення громадян може відбуватися на кожному з етапів.

Публічну партиципацію можна також охарактеризувати з точки зору участі громадян у реалізації різних публічних політик, а, зокрема, завдяки рівню впливу громадян на рішення та діяльність органів публічної влади. В західній літературі поняття «публічна політика» вживають у множині, а саме – політики публічні, що означає діяльність у сфері розв'язання найважливіших проблем жителів. На локальному рівні можна виокремити багато різних публічних політик, за які відповідають органи місцевого самоврядування. Вони реалізують публічні політики, але також і програмують, проєктують і здійснюють підготовку для ефективної співпраці в партнерстві з іншими локальними суб'єктами. Міжнародна асоціація публічної партиципації виокремлює п'ять рівнів впливу громадян: інформування (надання громадянам актуальної інформації, що відповідає дійсності, і завдяки якій можна

розпізнати і зрозуміти проблеми/явища, причини їх виникнення та можливі шляхи розв'язання; консультування – зворотня інформація від громадян, яка стосується аналізу, альтернатив і можливих рішень; включення – урахування загроз і шансів, які представлені громадянами, й інформування про рівень їх впливу на прийняття рішень; співпраця – передбачає партнерство і взаємодію на кожному з етапів реалізації публічної політики; уповноваження – передача відповідальності за прийняття відповідного рішення громадянам.

Крім того, варто звернути увагу на виборчу партиципацію суспільства, тобто на діяльність, яка передбачає вибір серед можливих кандидатів репрезентантів різних соціальних груп з метою виконання ними (репрезентантами) функції прийняття рішень в органах публічної влади. Даний тип партиципації є важливим та необхідним в демократичних державах (наприклад, участь в референдумах, локальних виборах).

Також є такий вид партиципація як обов'язкова – це активність громадян, яка є обов'язковою до виконання і реалізації (наприклад, сплата податків). Особливостями публічної партиципації є те, що вона не обмежується лише інформуванням, а має інтеракційний характер; партиципація є не випадковою діяльністю, а свідомо зорганізованим процесом залучення громадян, які завдяки цьому отримують певний рівень впливу на прийняття рішень.

Таким чином, участь громадян, організацій, інституцій у реалізації публічних політик впливає на якість адміністративних рішень (наприклад, коли громадяни беруть участь у громадських слуханнях), передбачає додатковий контроль діяльності публічної адміністрації, а також вказує на відповідальність громадян за самостійно прийняті рішення та їх реалізацію.

УДК 378:316.346.2–057.87(477)

Плеханова Г. О.,

ст. викладач,

Нагайська Д. Ю.,

викладач,

Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

ВПРОВАЖДЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Забезпечення гендерної рівності в усіх сферах соціальних відносин є одним з найважливіших пріоритетів розвитку Європейського Союзу

(ЄС). Ще в 1996 році Європейською Комісією був прийнятий підхід щодо інтеграції гендерних пріоритетів у політику (gender mainstreaming), який надалі був закріплений статтями Амстердамської угоди 1997 року та знаходиться у Директивах ЄС. Стандарти щодо рівного ставлення до жінок і чоловіків є частиною як первинного, так і вторинного законодавства ЄС. Держави-члени ЄС прописали ці положення у національному законодавстві. Паралельно до інтеграції гендерних пріоритетів в політику, забезпечення гендерної рівності вимагає специфічних заходів на користь жінок, тому Європейська Комісія сформулювала Гендерну стратегію ЄС, яка об'єднує обидва підходи та пропонує специфічні механізми для усунення дискримінації в таких ключових пріоритетних напрямках діяльності: збільшення частки жінок на ринку праці і досягнення рівності щодо економічної незалежності жінок і чоловіків; зменшення розбіжностей в розмірах оплати праці чоловіків і жінок і, таким чином, боротьба з бідністю серед жінок; забезпечення рівності між жінками та чоловіками в процесі прийняття рішень; боротьба з дискримінацією та насильством за ознакою статі, захист та підтримка жертв насильства; заохочення гендерної рівності та підтримки жіночих прав по всьому світу.

Україна, проголосивши курс на Європейську інтеграцію, має докласти максимальних зусиль до подолання проблеми гендерної дискримінації та розробки реальних механізмів та інструментів щодо імплементації стратегії гендерної рівності. Сьогодні в Україні реалізується достатня кількість ініціатив, спрямованих на забезпечення принципів гендерної рівності в різних сферах соціальних відносин. Однією з таких ініціатив є проект EQUAL-IST, який фінансується ЄС у межах програми HORIZON2020 та має на меті впровадження структурних змін для підвищення гендерної рівності в університетах, що займаються освітою та науковими дослідженнями в галузі комп'ютерних наук та інформаційних технологій. Метою роботи української частини проєктної команди (до складу якої входять авторки даної публікації) є реалізація принципів рівних можливостей, окреслених Гендерною стратегією ЄС, в академічному середовищі українських ВИШів загалом та в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця (ХНЕУ) зокрема. ХНЕУ ім. С. Кузнеця є єдиним університетом в консорціумі проєкту, що представляє країну, яка не є членом ЄС. Починаючи з червня 2016 року (дата початку проєкту), в межах проєкту було виконано такі ключові етапи: проаналізовано накопичені в Європі кращі практики щодо розробки та впровадження планів гендерної рівності в університетах; розроблено та впроваджено краудсорсингову онлайн-платформу для збирання ідей щодо подолання гендерної нерівності та методики спільної роботи; адаптовано ме-

тодику гендерного аудиту для ІТ-факультетів та кафедр; проведено гендерний аудит в восьми університетах Європи, в тому числі в ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Подальша робота проектної команди буде пов'язана з розробкою Планів гендерної рівності для університетів, їх реалізацією та поширенням цього досвіду серед інших Вишів.

Таким чином, можна стверджувати, що реалізація проекту EQUAL-IST сприяє реалізації сучасної гендерної концепції ЕС: від принципу однакового ставлення, що передбачає рівні права і можливості для всіх громадян – до стратегії позитивних дій, тобто таких адекватних заходів, до яких мають удаватися жінки, щоб виправити становище з огляду на нерівні стартові умови, що склалися у патріархальному суспільстві. Розробку і впровадження Планів гендерної рівності можна вважати саме тим інструментом, тією позитивною дією, яка дозволить змістити акценти із декларативного забезпечення рівних можливостей до забезпечення відповідних соціальних умов, які сприяли б утвердженню фактичної гендерної рівності в університетах.

УДК 378.091

Калмикова І. Ю.,

канд. екон. наук, доцент,

МНУ ім. В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ ТА КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Головним питанням внутрішньої політики розвинутих країн світу є вирішення соціальних проблем та підвищення добробуту населення, які реалізуються проведенням певної державної соціальної політики. Досягнення високого рівня життя населення, аналогічного рівню в країнах Європи, є можливим для України за умови імплементації Європейських соціальних стандартів у свою практику.

В Україні діють державні соціальні стандарти, які застосовуються у різних сферах життя (доходи населення, житлово-комунальне господарство, транспорт та зв'язок, освіта, соціальне обслуговування, охорона здоров'я, спорт, побутове обслуговування, торгівля та громадське харчування, соціальна робота та ін.). Соціальний стандарт – це гарантія високого рівня і якості життя, який держава зобов'язується забезпечити громадянам.

Якісна освіта визнана пріоритетом розвитку суспільства у XXI столітті та розглядається сьогодні як один з індикаторів високої якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди, економічного зростання, що декларується як на міжнародному, так і вітчизняному рівнях. Європейські суспільства все більше прагнуть ставати суспільствами знань, тому вища освіта сьогодні є невід'ємним компонентом соціально-економічного та культурного розвитку.

«Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» були ухвалені міністрами у справах вищої освіти у 2005 р., а у 2015 р. вони отримали нову редакцію, відповідно до якої сьогодні розвивається вища освіта в Європі.

Світові тенденції в покращенні рівня освіти є достатньо актуальними і для України. Зростання попиту на навички і компетенції працівників, зростання ролі людського капіталу у виробництві вимагає вдосконалення організації освітнього процесу в закладах вищої освіти України. Впровадження компетентнісного підходу до навчання є сьогодні одним з основних напрямів модернізації освіти, який передбачає високу готовність випускників вищів для успішної діяльності в різних галузях завдяки сформованості в них системи ключових компетенцій.

У 2005 році Європейська комісія затвердила Європейську довідкову систему, яка містить ключові компетентності для навчання впродовж життя. Ця система визначає вісім найважливіших компетентностей: спілкування рідною мовою; спілкування іноземною мовою; математична компетентність та базові компетентності в галузі науки і техніки; цифрова компетентність; навчання вчитися; міжособистісна, міжкультурна й соціальна компетентність; громадянська компетентність; підприємливість; культурна виразність.

Соціальна робота являє собою вид діяльності, спрямований на надання допомоги людям, які її потребують та не здатні без сторонньої допомоги вирішити свої життєві проблеми. Основним професійним обов'язком спеціаліста з соціальної роботи є надання конкретних видів допомоги різним категоріям населення у відповідності з поставленими завданнями та політичною, економічною, правовою та соціальною політикою держави. Тому спеціаліст з соціальної роботи повинен мати достатньо широкий спектр компетенцій. Причому, як відмічають фахівці, ефективність професійної діяльності соціального працівника залежить не лише від рівня професійної підготовки, його знань, умінь, навичок, досвіду, але й від сформованості його особистісних якостей, світогляду, ціннісних орієнтацій, життєвої позиції тощо.

«Портрет» майбутнього соціального працівника, прийнятий у 2016 р. у Миколаївському національному університеті ім. В. О. Сухомлинсько-

го, включає наступні узагальнені групи компетенцій: політичні і соціальні, міжкультурні, комунікативні, соціально-інформаційні, науково-дослідні, організаційно-управлінські, соціально-проектні, соціально-особистісні та соціально-технологічні. В основному цей перелік корелюється з Європейською довідковою системою. Але в ньому відсутні економічні компетенції, які забезпечують реалізацію компетентності підприємливості та формування знань з ринкової економіки. У той же час, збільшення кількості недержавних організацій, що надають соціальну допомогу, орієнтація на формування ліберальної економіки в Україні, соціально-економічні реформи, що зараз відбуваються в країні, вимагають від будь-якого фахівця хоча б елементарних знань щодо створення та забезпечення функціонування бізнесу. Тому ми вважаємо за необхідність перегляд вимог до компетенцій соціального працівника, доповнення їх групою, яка активізує економічне мислення, вміння співвідносити витрати та доходи, оцінювати ефективність тощо.

Таким чином, модернізація підготовки соціальних працівників передбачає подальше поширення компетентісного підходу, що сьогодні застосовується у більшості розвинених країн та відповідає європейському стандарту якості освіти.

УДК 338

Малиновська Н.,
канд. іст. наук, доцент
Лукашук Д.,
студентка IV курсу,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

АКТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПИТАНЬ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ СЕРЕД ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Традиційно соціальна робота з молоддю у сфері зайнятості окреслюється таким колом питань: профорієнтаційна робота; підготовка до трудової діяльності; сприяння у пошуку роботи; працевлаштування; соціально-психологічна та юридично-правова допомога.

Проблемність ситуації полягає у тому, що з одного боку, розширюється спектр отримання спеціальностей, привабливість методів та форм навчання ВНЗ, обмін студентами з закордонними ВНЗ, а з іншого боку, ускладняється процес працевлаштування для випускників ВНЗ України.

Ми виходили з того, що, по-перше, вища освіта забезпечує фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їхніх інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовки та підвищення їх кваліфікації і це вже само по собі є могутнім стимулом і поштовхом для працевлаштування; по-друге, підготовка спеціалістів за встановленими освітньо-кваліфікаційними рівнями здійснюється на основі принципу безперервності освіти, що дозволяє спеціалісту постійно вдосконалювати свій освітньо-кваліфікаційний рівень і відповідати зростаючим вимогам ринку праці. Оскільки нас цікавить ринок праці і працевлаштування випускників ВНЗ в сучасних умовах, згадаємо і про професійну освіту, як цілеспрямований, організований, планомірний і систематичний процес оволодіння професійними знаннями, уміннями й навичками під керівництвом викладачів, і як початок професіоналізації особистості майбутнього спеціаліста. І ще один аспект, який відкриває принципово нові можливості для молоді, в першу чергу – це євроінтеграційні процеси, до яких долучилась Україна і з якими пов'язують кардинальні зміни для конкретної особи і суспільства в цілому. Євроінтеграція є провідною тенденцією сучасного історичного розвитку – посилення всебічної взаємозалежності держав, передусім в економічній сфері, та подальшого зближення споріднених національних спільнот. Дослідники європейської інтеграції не мають єдиної концепції її поступу, але реальний стан справ у кожній країні, яка є членом ЄС, свідчить на користь євроінтеграції. Україна активно приєдналась до цього процесу і більший відсоток прихильників євроінтеграції припадає саме на молоді.

Предметом нашого вивчення є категорія випускників вищих навчальних закладів, тобто це вікова категорія 21–28 років, за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки бакалавр та спеціаліст.

Є всі підстави розглядати випускника ВНЗ як носія інтелектуального потенціалу суспільства, як джерело поповнення трудових ресурсів, мобільного, соціально активного учасника ринку праці, як особу, що здатна розвиватися та самовдосконалюватися. В силу біологічних, фізіологічних, соціально-психологічних особливостей, молоді люди мають ширшу соціальну перспективу і є такими, які більш швидше пристосовуються до нових умов.

Як показало дослідження, для молоді найбільш важливою життєвою сферою є зайнятість, оскільки дозволяє задовольняти потреби особистості та досягати певного рівня соціального благополуччя. Структура часу, зміст його наповнення, визначення цілей та засобів їх досягнення, свідчить про те, що молоді люди ставляться до роботи як до основного джерела отримання доходів. Час навчання у ВНЗ вони розглядають як власне інвестування у свою майбутню професію.

Соціальна робота з питань зайнятості населення серед студентів активізується починаючи з третього курсу під час лекційних та семінарських занять, а особливо під час проходження виробничої практики. У рамках дисципліни «Соціальна робота в різних сферах життєдіяльності» у блоці, що стосується соціальної роботи у сфері зайнятості, розкриваються теоретичні та практичні аспекти регулювання сучасного ринку праці та зайнятості населення, діяльності соціальних служб, установ та організацій, які займаються регулюванням соціально-трудоких відносин, забезпеченням соціального захисту, підтримкою працездатного населення у сфері зайнятості та на ринку праці тощо. Особлива увага приділяється просвітницькій роботі у поширенні сучасних знань та інформації, подоланні стереотипів та міфів щодо неможливості знайти роботу за фахом, для людей без досвіду роботи тощо.

Науковці виділяють наступні категорії молоді за критерієм здатності та бажання працювати, а також статусом на ринку праці й у сфері зайнятості:

1. Молодь, яка може об'єктивно стати учасником ринку праці та зайнята у трудових відносинах: зайнята молодь (формальна економіка); зайняті у третьому секторі (неурядові, громадські організації, волонтерство тощо).

2. Молодь, яка може об'єктивно стати учасником ринку праці, перебуває у трудових відносинах, але є соціально-уразливою: особи, зайняті у тіньовому секторі економіки або з нестандартними умовами трудових контрактів; особи, вимушено зайняті неповний робочий день тощо; самозайняті особи; молоді особи, що можуть втратити роботу найближчим часом.

3. Молодь, яка здатна об'єктивно стати учасником ринку праці, але з тих чи інших причин не зайнята у трудових відносинах: «умовно» безробітна молодь (молоді люди, які бажать працювати та шукають роботу самостійно, не зареєстровані у Державній службі зайнятості); безробітна молодь (молоді особи, які не мають роботи та стабільного заробітку, але активно шукають роботу, зареєстровані у Державній службі зайнятості та готові приступити до підходящої роботи).

Цей поділ розкриває різницю між тою чи іншою групою молодих людей, підказує соціальному працівнику, як можна працювати з молоддю, щоб подолати проблеми і змінити як своє ставлення до проблеми, так і власне соціальний статус. До речі, потужним має бути інформаційне забезпечення питань щодо сфери зайнятості, ринку праці, трудової міграції, прав та обов'язків молоді щодо отримання спеціальності, працевлаштування, соціального захисту від безробіття тощо.

Молодий вік є важливим, оскільки саме в цей період відбувається формування основних рис характеру, самосвідомості, морально-

політичної та професійної спрямованості особистості молодшої людини. Професійне самовизначення пов'язане з вибором професії, розглядається як одна з важливих життєвих проблем, що визначає життєдіяльність людини. Але воно не закінчується вибором спеціальності і вступом до ВНЗ, воно продовжується, а може навіть для когось і починається під час навчання у ВНЗ. Правильність вибору професії обумовлює задоволеність роботою, високу продуктивність праці й збереження здоров'я людини. Розвиток і самореалізація особистості у професійній діяльності пов'язані з вибором професії, основними критеріями яких є здібність і особистісний матеріальний інтерес. Це допомагає за більш короткий час оволодіти професійними знаннями і сформувати професійні уміння і навички. Професійне самовизначення – процес безперервний, що відбувається протягом усього свідомого життя людини. Найбільш типовими процесами професійного самовизначення є періодичні зміни у професійних цінностях людини. Це підтвердили відповіді на питання серед респондентів.

Початковий етап професійного самовизначення є більш романтичним і несвідомим для більшості при виборі професії. Це зрозуміло, бо відсутність життєвого досвіду, поверхове уявлення про існуючі професії, оцінка професій через шкільні предмети не відображає реальну картину. З часом виникає проблема професійного самовизначення на усвідомленому рівні. Зміна цінностей, умов життя, більш детальні знання про професії сприяють самооцінці професійного самовизначення. З часом людина може змінити обрану професію і до цього треба бути готовим. Професіоналізація особистості також потребує соціально-психологічного забезпечення.

Особистісні якості людини багато в чому визначають успішність професійної адаптації, яка виникає тоді, коли перед особистістю відкриваються перспективи й зростає задоволеність діяльністю стосовно очікуваних результатів. Оволодіння професією, а разом із нею й успішність професійної адаптації пов'язане, з одного боку, з матеріально-фінансовими проблемами людини, а з іншого – особистісно-свідомою метою. Поширеною є думка, що будь-яка людина може оволодіти будь-якою професією, але все вимірюється часом і зусиллями.

В умовах функціонування спільного ринку, тобто забезпечення вільного руху по території країн ЄС товарів, послуг, капіталу, робочої сили, значно зросли можливості для пошуку роботи за фахом, отримання європейського досвіду роботи і впровадження його у практику українських соціальних інститутів.

Всі ці особливості і має пояснювати соціальний працівник майбутнім спеціалістам, щоб передбачити можливі труднощі та підготувати до їхнього зменшення або подолання.

Попова Т. С.,
канд. пед. наук, доцент,
Діденко І. В.,
студентка IV курсу,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ОПІКИ ДІТЕЙ-СИРИТ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Кількість дітей, що мають статус дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківської опіки та піклування, становить в Україні понад 73 тисячі осіб, 63 тисячі з яких виховуються у сім'ях наших громадян (опіка та піклування, прийомні сім'ї, ДБСТ), решта – понад 9000 дітей цієї категорії знаходяться в закладах державної опіки різних типів (будинки дитини, дитячі будинки-інтернати, школи-інтернати, притулки для неповнолітніх, центри соціально-психологічної підтримки). Загалом, у 663 закладах державної опіки у нашій країні виховується сьогодні 104 тисячі дітей (1,4 % від загальної кількості дитячого населення), що становить найбільшу кількість дітей у Європі, які охоплені інституціалізованими формами виховання. Для порівняння: У Польщі, Болгарії – 0,5 %, в Австрії, Норвегії – 0,1 %. Останнім часом ця цифра в Україні щороку збільшується з причин економічної кризи і, як наслідок, значного погіршення матеріального стану сімей з дітьми, а також тривалого військового конфлікту на Сході країни, наслідком якого є розрив сімейних зв'язків.

Дослідники проблем виховання дітей у закладах державної опіки переконливо та аргументовано доводять, що «перебування дітей в інтернатах дорівнюється їх утриманню у місцях позбавлення волі». Серед головних негативних наслідків інституціалізованого виховання зазначаються:

- закритість, ізоляція від навколишнього світу;
- розрив родинних зв'язків, втрата позитивної моделі сім'ї, спотворене уявлення про дружні та інтимні стосунки, самотність, емоційна депривація;
- нівелювання індивідуальності внаслідок групового підходу, відсутність мотивації до праці;
- насильство та приниження гідності.

Ці діти найчастіше займають позиції утриманців («дайте», «мені винні»), вони не вчаться відповідати за свої вчинки. Але найстрашніше це невміння будувати міжособистісні стосунки: з одного боку дітям

бракує довіри до людей, з іншого – вони легко піддаються впливу, зокрема негативному у кримінальному плані, вимагають підвищеної уваги, проте самі залишаються емоційно «глухими» до почуттів інших людей.

В світі, зокрема у країнах Європи, рух за відмову від інтернатного утримання дітей вже давно вплинув на політику захисту дітей та забезпечив зменшення кількості таких закладів. Значних досягнень на шляху деінституалізації виховання дітей останнім часом досягли Молдова, Румунія, Чехія, Болгарія. Якщо і залишаються ще у цих країнах державні заклади опіки, то перебування у них дітей має тимчасовий характер і триває до влаштування їх у прийомну сім'ю.

В багатьох європейських країнах застосовується сьогодні така форма альтернативної опіки як наставництво дітей, позбавлених батьківського піклування. Саме воно здатне мінімізувати негативні наслідки виховання дітей в інтернатних закладах, тому набуло поширення у тих країнах, де система державної опіки займає до цього часу пріоритетні позиції.

Заслужує на увагу й механізм гейткіпінгу, що успішно використовується у країнах Центральної та Східної Європи, зокрема Латвії, Болгарії, Румунії як інструмент захисту права дітей на виховання у сімейному середовищі.

Уряди та політики європейських країн докладають зусиль задля реалізації загально визнаних принципів забезпечення прав дітей, що залишилися без батьківської опіки, і вбачають своїм головним обов'язком запобігання вилучення дитини з біологічної сім'ї шляхом запровадження адекватної системи соціальних послуг та всілякої підтримки для сімей з дітьми. Так, у Польщі, наприклад, насамперед, сприяють працевлаштуванню одного з батьків або повнолітнього члена сім'ї. В Угорщині багатодітна сім'я звільняється від сплати прибуткового податку та отримує 33 тис. євро у вигляді субсидії та ще 33 тис. євро довготривалої ссуди на придбання житла.

У разі втрати батьків держава зобов'язується забезпечити альтернативну опіку дитини у громаді. Крайнім заходом вважається влаштування дитини в державний стаціонарний заклад і лише після того, як усі інші варіанти не спрацювають.

Таким чином, можна сказати, що у країнах Європи на сьогодні в цілому склалася система забезпечення якості альтернативної опіки дітей, що залишилися без піклування батьків, в той час, як Україна лише розпочинає таку роботу. До значних її здобутків на цьому шляху необхідно віднести розбудову альтернативних форм сімейного виховання – прийомної сім'ї, ДБСТ, усиновлення, опіки, а з 2016 року й впровадження інституту патронатної сім'ї.

Перемогою у боротьбі за права дітей з інтернатних закладів на активну соціалізацію по за стінами школи-інтернату слід вважати законодавче закріплення інституту наставництва дітей, що виховуються у таких закладах. Незважаючи на те, що наставництво як форма соціального супроводу дітей з інтернатів застосовується громадськими організаціями в Україні ще з 2009 року, передача повноважень щодо координації такої роботи державним соціальним службам має забезпечити її розвиток на новому, більш якісному рівні.

Прагнення нашої країни відповідати європейським стандартам якості альтернативної опіки дітей-сиріт та таких, що відносяться до категорії так званих соціальних сиріт, переконливо засвідчується роботою над розробкою стратегії реформування інтернатних закладів, що передбачає у період до 2025 року зовсім відмовитися від них та їм подібних установ. Першочергово для цього необхідно буде обмежити потрапляння до них дітей з малозабезпечених сімей шляхом підтримки таких сімей, а також дітей з інвалідністю шляхом створення умов для розвитку інклюзивної освіти.

Цікавими проектами створення центрів підтримки сім'ї та спеціальними (маленькими) дитячими будинками можуть сьогодні пишатися громадські організації України, що опікуються захистом прав дітей. Перший досвід функціонування таких закладів вже має місце у Макарівському районі Київської області та у м. Дніпрі.

Великі надії покладають сьогодні експерти на зміцнення партнерських відносин між українськими та європейськими фахівцями з питань захисту прав дітей, позбавлених батьківської опіки. Обмін досвідом, реалізація спільних проєктів, фінансова підтримка руху на захист таких дітей з боку європейських урядових інституцій та громадських організацій неодмінно сприятиме покращенню якості їх догляду та виховання у сприятливому та дружньому для них середовищі.

УДК 378.014.5(043.2)(477:4+100)

Скиба Т. Ю.,

канд. наук з держ. упр., ст. викладач,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У цьому році оприлюднено Шанхайський рейтинг 500 кращих університетів світу, який складається протягом 10 років. Як видно з

табл. 1, у першу десятку увійшли 8 університетів США та 2 британських, місця з 11-го по 19-те також займають університети США. Варто зазначити, що більшість Нобелівських лауреатів є випускниками або співробітниками університетів, які займають лідируючі позиції в рейтингу. Так, рекордсменом по кількості випущених Нобелівських лауреатів є Колумбійський університет – 88 осіб, в рейтингу цей університет займає 7 місце. Чиказький університет, який займає 9 місце, випустив 81 лауреата. Британські університети Кембридж і Гарвард вважаються кращими університетами світу подарували світу відповідно 80 і 71 нобелівського лауреата, а в рейтингу представлені на 4 та 10 місцях.

Таблиця 1

ТОП 10 Університетів світу по версії інституту вищої освіти Шанхайського університету

ВНЗ	Країна	Кількість викладачів	Кількість студентів	Співвідношення викладачів і студентів
Гарвардський університет	США	2,100	6,700	1/3
Стенфордський університет	США	1,995	6,999	1/3
Каліфорнійський університет в Берклі	США	2,131	25,885	1/13
Кембриджський університет	Великобританія	5,000	18,396	1/4
Масачусетський технологічний інститут	США	1,022	4,503	1/4
Каліфорнійський технологічний інститут	США	293	864	1/3
Колумбійський університет	США	3,566	5,530	1/2
Прінстонський університет	США	1,044	7,334	1/7
Чиказький університет	США	2,168	4,672	1/3
Оксфордський університет	Великобританія	1,647	11,300	1/6

Жоден вищий навчальний заклад України в рейтингу не представлений. Це може бути пов'язане з двома факторами. По-перше, у вищих

навчальних закладах України дуже високе співвідношення кількості викладачів до кількості студентів і спостерігається великий розрив між науковою і освітньою діяльністю. По-друге, вітчизняні науковці друкують дуже мало досліджень у науково-метричних виданнях. У зв'язку з тим, що лідери наукового світу є університети США та Великобританії, то питання мовної підготовки грає велику роль, англійською мовою вести наукову діяльність можуть одиниці вчених та університетів нашої країни, тому прослідковується низька інтеграція вітчизняної науки і світовий науковий простір.

Розглянемо внесок у світовий науковий простір різних країн світу в тому числі і України, рейтинг заснований на аналізі кількості цитувань у наукових виданнях. На сьогодні, цей показник може використовуватись в якості загального показника розвитку науки і економіки країни. Даний рейтинг розроблений Інститутом наукової інформації (Філадельфія, США), який зараз перейменований в Healthcare & Science business при Thomson Reuters. де щорічно видається журнал «Science Citation Index».

Таблиця 2

Внесок в світовий науковий процес різних країн світу за даними Інституту наукової інформації (Філадельфія, США)

Країна	%	Країна	%	Країна	%
<i>США</i>	30,817	Іспанія	2,028	Фінляндія	0,793
<i>Японія</i>	8,244	Швеція	1,841	Австрія	0,652
<i>Великобританія</i>	7,924	Індія	1,643	Бразилія	0,646
Німеччина	7,184	Швейцарія	1,640	<i>Україна</i>	0,578
Франція	5,653	Китай	1,339	Норвегія	0,569
Канада	4,302	Ізраїль	1,074	Південна Корея	0,546
Росія	4,092	Бельгія	1,059	Нова Зеландія	0,426
Італія	3,394	Данія	0,962	ПАР	0,415
Нідерланди	2,283	Польща	0,913	Греція	0,411
Австралія	2,152	Тайвань	0,805	Угорщина	0,398

Як видно з результатів, які представлено в табл. 2, видно, що 50 % внеску у світовий науковий процес належить високорозвиненим країнам: США, Японія, Великобританія. Внесок України складає менше 1 %.

Аналіз європейського і світового досвіду вказує на основні тенденції розвитку вищих навчальних закладів: диверсифікованістю типів вищих навчальних закладів, автономія та децентралізацією управління на регіональних і муніципальному рівнях, фінансування вищої освіти. Централізація на національному масштабі виражена в забезпеченні конкурентоспроможності країни на світовому ринку, контролю за

витратою державних коштів, а також забезпечення високої якості навчання й наукових досліджень.

Університети США у своїй навчальній і науково-дослідній діяльності вони спираються, в основному, на суспільні, а не державні структури, це обумовлено тим, що за Конституцією США сфера вищої освіти віднесена до компетенції органів управління штатів, а не федерального уряду.

В американських коледжах і університетах існує п'ять рівнів адміністративного управління, кожний з яких чітко визначений і має свої функції в рамках відповідної інституціональної структури. Вищий рівень адміністративного управління у державних ВНЗ забезпечує керуюча або координуюча рада штату (або провідного університету штату), у приватних коледжах і університетах – рада опікунів (the Board of Trustees) або рада управляючих (the Board of Governors). Основна функція таких рад – вироблення загальної фінансової й академічної політики, здійснення загального контролю за використанням землі, будов, іншої власності, що належить університету, і контроль за всіма його витратами. Щорічно ради розглядають і затверджують доповідь для виконавчої влади штату, у якому характеризуються: стан університету, його прибутки й витрати, склад професорсько-викладацького, адміністративного й іншого персоналу, службові позиції й оклади, розподіл студентів по департаментах і навчальних програмах, плановані витрати на наступний фінансовий рік, здійснені вдосконалення й експерименти, їхня вартість і результати. Якщо університет успішно виконує свої функції по навчанню й знаходить необхідні фінансові засоби для наукових досліджень, він користується повною свободою у здійсненні досліджень, обговоренні й публікації їхніх результатів. Автономія в цій області є основою академічних свобод університету.

Ефективний розвиток вищої освіти в Україні на основі європейського і світового досвіду вимагає здійснення наступних кроків:

- розробка і прийняття законодавчих актів, які легалізують процес управління вищою освітою, збільшення автономії ВНЗ. Делегування частини повноважень з центрального рівня на регіональний, децентралізація освітньої системи;

- сприяння розвитку вищих навчальних закладів як активних суб'єктів ринку і пов'язане з цим засвоєння нових практик: отримання кредитів, укладання договорів з підприємствами, бізнесом, створення комерційних програм і учбових закладів спільно з іншими університетами;

- заохочення інтеграції університетів в європейський освітній простір;

- створення і розвиток інституції організацій-посередників, яким держава (МОН України) делегує частину власних повноважень, а вищі навчальні заклади відчужують частину своєї автономії;
- розробка критеріїв формування рейтингів вищих навчальних закладів, що відповідатимуть світовій і європейській практиці.

УДК 378.016:159.9]:364–43–057.875(477+44)

Бервінова К.,
магістрантка,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ)

На цьому етапі важливим для розвитку будь-якої держави є якісна підготовка кваліфікованих кадрів. Така підготовка повинна включати не лише надання сильної бази теоретичних знань, практичних навичок, умінь, але й забезпечення психологічної підготовленості працівників до виконання своїх обов'язків, адже саме вона допомагає молодому спеціалісту швидко адаптуватись до свого робочого місця. Особливо велике значення така підготовка відіграє у тих професіях, що надають допомогу безпосередньо населенню. Однією з таких професій є соціальна робота. Вона потребує великої віддачі від соціальних працівників при роботі з клієнтами, не лише професійної, але й психологічної, адже соціальний працівник завжди перебуває у тісному взаємозв'язку з іншими людьми.

Соціальна робота є однією із найбільш емоційно важких і багатоаспектних видів професійної діяльності для майбутніх фахівців. Тому не дивно, що до представників цих професій висувуються підвищені вимоги, оскільки об'єктом праці є інші люди. На жаль, сьогодні в Україні спостерігається певна проблематика стосовно психологічної підготовки молодих фахівців соціальної сфери, прикладом цього є велика кількість випадків емоційного вигорання та звільнення в перші роки роботи. В Україні надається гарна теоретична база знань (про це свідчить великий обсяг навчальних дисциплін), проте спостерігається брак практичної діяльності, що саме і є вирішальним фактором формування психологічної готовності їх до професійної діяльності.

Інша ситуація спостерігається закордоном, де переважаючим фактором підготовки соціальних працівників є їх практична діяльність та

вужька спеціалізація, що відсутня у Україні. Досвід країн Європейського Союзу є гарним прикладом для деяких змін в системі підготовки соціальних працівників в Україні. Саме використовуючи європейський досвід та надбання, Україна зможе вийти на міжнародну економічну арену та це надасть можливість визнання українських дипломів закордоном. Звичайно, всі країни-члени Європейського Союзу мають гарну базу психологічної підготовки майбутніх соціальних працівників, проте ми розглянемо приклад Франції.

Розглядаючи психологічну підготовку соціальних працівників у Франції, можна сказати, що там перевагу надають підготовці вужькоспеціалізованим соціальним працівникам. Для психологічної підготовки проводяться практичні заняття для кращого розуміння обраної сфери діяльності, тобто на цих заняттях можна зрозуміти чи підходить ця категорія студенту, чи йому краще змінити профіль. На практиці студенти розуміють чи зможуть вони в подальшому працювати з цією категорією, чи готові вони психологічно. Вужька спеціалізація соціальних працівників у Франції розвивається у трьох основних напрямках:

- соціальне асистування;
- спеціалізоване виховання;
- анімація.

Кожна спеціалізація визначає критерії підготовки, необхідні практичні навички та навчальні дисципліни. Зокрема, базовими предметами підготовки є такі дисципліни: структура інститутів соціальної роботи, соціальна економіка, соціальне середовище, відношення між людьми, здоров'я, гігієна та медично-соціальний захист населення. Важливим для сучасної системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери у Франції є тісна взаємодія навчальних закладів, де відбувається теоретична підготовка, та соціальних служб і установ, що стають гарними базами для практичної підготовки. Психологічна підготовка фахівців у сфері соціальної роботи у Франції побудована за принципом почергового навчання, коли теоретична підготовка чергується з періодами практики у різноманітних навчальних закладах, соціальних службах, установах та організаціях, де майбутні соціальні працівники адаптуються до своєї професії, набувають конкретні навички роботи з клієнтами, реалізують отримані теоретичні знання на практиці. Для того, аби покращити та розширити практичну підготовку соціальних працівників, під час навчання студенти проходять кілька видів практики. Загалом, усі види практики переслідують дві цілі:

- на основі пасивного спостереження сформувані у студентів уявлення про специфіку майбутньої професійної діяльності в різних типах соціальних закладів із різними категоріями клієнтів – практика ознайомлювального типу (інформативна, ознайомлювальна, багатопрофільна), що загалом відбувається на початкових курсах);

– у процесі активного залучення практиканта до вирішення реальних проблемних ситуацій сформувати у нього навички здійснення професійної діяльності – практика професійного спрямування (професійна, зовнішня, практика поглибленого вивчення, навчальна).

Така система практик має дещо схожі ознаки з Україною, проте у Франції вона займає більшу половину навчального процесу, ніж в Україні. В процесі практики професійного спрямування студенти остаточно обирають свій профіль та необхідні дисципліни та навіть місце подальшої практики та роботи. В Україні, яка хоч і приєдналась до Болонського процесу, все ще відсутня можливість обирання предметів, що є певною перепорою до отримання якісної підготовки майбутніх соціальних працівників як теоретичної, так і практичної і навіть психологічної. Адже велика кількість навчальних дисциплін зменшує практичні заняття, що несуть саму суть психологічної підготовки студентів.

УДК 364.4:006.032]:355.292.3(043.2)(4:477)

Сащенко С.,
магістрантка,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКІ СОЦІАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПРАВА НА ГІДНИЙ РІВЕНЬ ЖИТТЯ І ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ЩОДО УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Останні три роки для України стали вкрай тяжкими, принесли в її життя чимало труднощів і потрясінь, пов'язаних з неоголошеною війною та окупацією територій на Сході країни та Автономної Республіки Крим. Порушення територіальної цілісності держави ставить під загрозу її суверенітет, подальший поступ як демократичної, правової, європейської країни, значно ускладнює спроби українського уряду здійснити реформи на шляху до європейських стандартів щодо гідного рівня життя. Досягнення гідного рівня життя є провідною метою сучасної соціальної політики нашої держави та загальної системи її соціального захисту населення, одним із найважливіших принципів права соціального забезпечення.

Норми, які закріплюють право людини на гідний або достатній рівень життя, містяться у багатьох міжнародних нормативних актах з прав людини та конституціях сучасних держав, таке право прямо чи опосередковано закріплене у ряді нормативних актів різної юридичної сили.

Конституції європейських держав з розвинутими демократичними традиціями та визнаним високим рівнем забезпечення прав людини по-різному підходять до питання забезпечення гідного чи достатнього рівня життя, здебільшого зупиняючись на двох ракурсах: для трудящих – визначається як право на відповідний рівень винагороди за працю, а для інших – як соціальні виплати відповідного (достатнього або гідного) рівня.

Одним із основних міжнародних нормативних документів, яким визначаються соціальні стандарти стосовно права на гідний рівень життя є Європейська соціальна хартія, яка встановила рівень соціального забезпечення, що орієнтується на Європейський кодекс соціального забезпечення (кодекс містить мінімальні соціальні стандарти, які держави повинні надавати у зв'язку з основними соціальними ризиками). Під час ратифікації Хартії Україна взяла на себе зобов'язання вважати визначені нею принципи декларацією цілей, до здійснення яких вона прагнучиме всіма відповідними засобами. Аналізуючи права, що гарантуються Європейською соціальною хартією і права, що гарантуються Конституцією України, варто зауважити, що рівень соціального захисту і спектр гарантій, що надається громадянам країн Європейського Союзу вище, ніж аналогічні права в Україні (в Україні базовим соціальним стандартом є прожитковий мінімум, а соціальною гарантією – мінімальна заробітна плата).

Право кожного на гідний рівень життя, відповідно до європейських стандартів, включає в себе наступні основні елементи: 1) право на здійснення необхідних для підтримання гідності і для вільного розвитку особистості прав у економічній, соціальній та культурній сферах; 2) право на такий життєвий рівень, який необхідний для підтримання здоров'я та добробуту сім'ї; 3) право на постійне покращення умов життя.

Актуальність забезпечення європейських стандартів права на гідний рівень життя є беззаперечною, проте в умовах розгортання військових подій на Сході України особливо гостро потребують посилення соціально-правового захисту учасники бойових дій – ті, хто безпосередньо включений у процеси оборони і відбиття збройної агресії.

Реалізація у законодавстві України європейських соціальних стандартів права на гідний рівень життя щодо учасників бойових дій визначається рівнем турботи про них і відображена в багатьох нормативних актах, центральне місце серед яких займають: Конституція України, Закони України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про поліпшення матеріального стано-

вища учасників бойових дій та інвалідів війни», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» тощо.

Зазначені нормативні документи визначають загальний та спеціальний перелік пільг та прав учасників бойових дій, спрямованих на забезпечення гідного фізіологічного, матеріального та духовного життя, виступають складовими загального механізму реалізації права на соціальне забезпечення. Між тим, і досі, на жаль, значна частина прав і соціальних гарантій, актуальних для даної категорії населення, не є узгодженими у законодавчо закріплених актах, не знаходять чіткого відображення у визначених соціальних стандартах. Зазначений факт не лише спричиняє негативні соціальні наслідки, але й значно ускладнює реалізацію проголошеного курсу на європейську інтеграцію України, адже в Європейському Союзі на цих правових нормах засновано всі дії держави в соціальній сфері.

Проте варто відзначити той факт, що останнім часом усе більш активно розгортається робота уряду щодо розширення меж рівня життя учасників бойових дій від мінімального до гідного, розвивається система гарантій, котрі забезпечують реалізацію права на гідне життя не лише у можливості використання добробуту соціально-побутової сфери, а й у напрямку їх соціальної активності.

УДК 364–7–055.26(043.2)(4+477)

Тузова Ю.,
магістрантка,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД НЕПОВНОЛІТНІХ ВАГІТНИХ ЖІНОК: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Соціально-культурні трансформації сучасного суспільства зумовлюють розвиток і розповсюдження низки негативних соціальних тенденцій у молодіжному середовищі, серед яких вагітність неповнолітніх жінок займає особливе місце. Рання вагітність – гостра соціально-психологічна проблема, спричинена інтенсифікацією статевого розвитку, особливостями сексуальної поведінки і культури підлітка, недоліками статевого виховання, інформаційною необізнаністю підлітків у способах контрацепції, прагненням задовольнити потреби в любові та визнанні, пропагандою сексу, а також може бути наслідком вимушеного статевого акту.

Необхідність надання висококваліфікованим спеціалістом ефективною соціальною допомогою неповнолітнім вагітним жінкам є беззаперечною, проте соціальна робота з даною категорією клієнтів в Україні знаходиться на стадії розвитку: враховуючи власні соціально-економічні тенденції, активно спирається на досвід упровадження технології соціального супроводу європейськими державами.

Вітчизняний та європейський досвід супроводу неповнолітніх вагітних жінок працівниками соціальних служб передбачає широкий спектр психолого-педагогічних, медичних, юридичних, економічних, інформаційних послуг, які вибудовуються на індивідуальному підході до клієнта, а також на залученні внутрішнього потенціалу особистості вагітної дівчини та ресурсів громади. Соціальна робота з неповнолітніми вагітними регламентується законодавчими документами і здійснюється за відповідним алгоритмом. Різновиди послуг соціального супроводу реалізуються державними і приватними установами і організаціями, неформальними об'єднаннями, благодійними фондами. Існують загальноєвропейські тенденції до зменшення традиційної ролі держави щодо безпосереднього надання послуг та встановлення нових форм партнерства з представниками громадських організацій.

Як в Україні, так і в інших європейських країнах, соціальний супровід є поліфункціональним і здійснюється багатопрофільною командою фахівців, діяльність яких спрямована на забезпечення комплексного, усестороннього вирішення соціальних проблем, пов'язаних з підлітковою вагітністю, у тому числі, надання послуг, які не стосуються соціального обслуговування. Основні завдання соціального супроводу: психологічний супровід в період вагітності і після народження дитини; допомога в реалізації материнського потенціалу; соціально-правовий захист; забезпечення медичними послугами; сприяння у покращенні житлових умов тощо.

Основним умовами ефективного розвитку соціального супроводу неповнолітніх вагітних жінок, спільними для європейських країн, є: прийняття нормативних документів, які регламентують порядок і умови прийняття їх на соціальний супровід, розробка моделі програми соціального супроводу, укріплення механізму міжвідомчої взаємодії органів і установ, забезпечення підготовки спеціалістів соціального обслуговування до організації соціального супроводу; організація системи моніторингу результативності і оцінки якості соціального супроводу, забезпечення системи обміну інформацією між суб'єктами соціального супроводу.

На сучасному етапі розвитку соціальних послуг в європейських країнах поширюються нестандартні форми їх надання, набуває особ-

ливої популярності функціонування різних клубів для неповнолітніх вагітних, молодіжних центрів, груп підтримки, курсів усвідомленого батьківства. Заслугове на увагу те, що в основі етики соціального супроводу неповнолітніх вагітних – повага до гідності клієнта, пріоритетність інтересів клієнта, толерантність, конфіденційність.

Не зважаючи на спільні європейські тенденції, соціальний супровід неповнолітніх вагітних відрізняється підходами до його реалізації. Так, наприклад, в Німеччині активно упроваджується соціально-орієнтований підхід, а у Великобританії – волонтерський. В різних країнах Європи функціонують різні моделі супроводу: у Швеції – контактна модель соціальної допомоги; в Англії, Шотландії, Бельгії, Іспанії, Франції – модель ранньої інтервенції. У країнах Центральної і Західної Європи наявна дуже розгалужена система різноманітних програм підтримки і допомоги неповнолітнім вагітним жінкам та їх сім'ям, які суттєво візняються з тими програмами, які функціонують в Україні.

Отже, вагітність неповнолітніх – гостра соціально-психологічна проблема, яка сьогодні знаходиться на піку своєї актуальності, зумовлена низкою фізіологічних, психолого-педагогічних і соціальних причин, наражає дівчинку на низку проблем і небезпек, призводить до серйозних негативних наслідків, у зв'язку з чим неповнолітні вагітні жінки потребують підтримки і допомоги не лише з боку сім'ї, близького оточення, а й з боку соціальних служб. Соціальний супровід неповнолітніх вагітних жінок в Україні та в країнах Європи має спільні риси та відмінності, що позначаються на технологічних аспектах, підходах до його реалізації, функціональних моделях і програмах. В Україні соціальний супровід неповнолітніх вагітних знаходиться на стадії розвитку, спираючись на позитивний досвід країн Європи, він вбирає і розвиває кращі тенденції сучасних соціальних технологій.

УДК 387.14:364–43

Суса А. Д.,

магістрантка,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ДОСВІД КРАЇН ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Вивчення досвіду провідних країн Європи щодо соціальної освіти виступає одним з головних інструментів запровадження інноваційних ідей, який має на меті більш глибоке осмислення ролі соціальної робо-

ти, її специфіки, уникнення помилок при професійній підготовці соціальних працівників в Україні.

Вища освіта в Україні на сучасному етапі не залишається осторонь інтеграційних процесів, які відбуваються у європейському освітньому просторі.

Україні необхідно прискорити наближення своїх стандартів до загальноєвропейських вимог. Високий рівень професійної підготовки соціальних працівників – це перший вагомий крок до діяльності фахівця із соціальної роботи в країнах Європейського Союзу.

Цікавим для України є досвід Франції. Система підготовки майбутніх соціальних працівників в цій державі є безперервною. Студенти, навчаючись у вищих навчальних закладах, окрім теоретичної підготовки та практики, проходять стажування у різноманітних соціальних установах, службах та організаціях. У Франції готують вузькоспеціалізованих соціальних працівників трьох напрямків: анімація, спеціалізоване виховання та соціальне асистування, в порівнянні з Україною, де професійна підготовка направлена на спеціаліста широкого профілю з відмінними теоретичними знаннями.

Можна запозичити досвід сусідньої країни – Польщі. Студенти відвідують спеціальні факультативи. А професійна підготовка майбутніх фахівців відбувається не лише на базі вищих навчальних закладів, а у колеґумі працівників соціальних служб, якого, на жаль, немає в нашій країні.

У Німеччині є так званий «рік професійного визнання» – це один із видів практики, де майбутній соціальний працівник, працюючи за неповну оплату, під керівництвом досвідченого фахівця набуває необхідних професійних навичок. Взагалі практики у цій країні приділяють особливу увагу (на практику відводять від 35 % до 50 % усього навчального процесу). Пояснюється це тим, що професійна підготовка цих фахівців у Німеччині максимально відповідає потребам практики. Традиційно німецький абітурієнт вступаючи навчатися на соціального працівника повинен вже мати великий життєвий та професійний досвід у цій сфері, напевно, тому середній вік більшості студентів сягає 27 років.

У Данії виробнича практика студентів може сягати від 9 місяців і до 1 року, при чому пріоритет надається роботі за межами країни.

Досвід професійної підготовки соціальних працівників у Швеції складається з трьох курсів:

– 1–2 семестри – студенти опановують знання щодо змісту, методів, професією. Це дає змогу студентам обмірковувати самостійний вибір предметів та своєї професійної спеціалізації;

– 3–4 семестри – студенти починають засвоювати інформацію щодо основ юриспруденції, економіки, політології тощо;

– 5 семестр – відбувається практична робота тривалістю у 20 тижнів.

У Нідерландах підготовка соціальних працівників включає дві програми навчання:

– курс, який триває повний робочий тиждень;

– курс часткової зайнятості.

Ці курси терміном по 4 роки, обрана програма закінчується заключним проектом або науковою роботою студента.

Таким чином, коротко розглянувши особливості європейської підготовки соціальних працівників, можна зробити висновок, що професійна підготовка у нашій країні дуже сильно відрізняється від країн Європи. В Україні при професійній підготовці соціальних працівників необхідно: збільшити тривалість виробничої практики; зменшити теоретичну частину підготовки, запровадити спеціальні факультативи з соціальної роботи; створити спеціалізований заклад, де будуть навчати лише фахівців із соціальної роботи; надати змогу студентам обирати самостійно ті предмети, які їм будуть необхідні для становлення як фахівця, запровадити стажування у соціальних службах та організаціях.

Врахування досвіду країн Європи значно оптимізує професійну підготовку соціальних працівників.

УДК 323.2

Шкірчак С. І.,

викладач,

ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ: КОНФРОНТАЦІЯ vs КОНСЕНСУС

Своє прагнення до впровадження європейських соціальних стандартів українська держава задекларувала досить давно. Підписавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ці прагнення набули більш чітких та окреслених рис.

Угода торкається значної кількості сфер суспільного життя. Не є винятком проблема громадянського суспільства – йому присвячена Глава 26 «Співробітництво з питань громадянського суспільства».

Концепція розвитку інститутів громадянського суспільства в Європейському Союзі базується на принципах постійного відкритого діалогу між владними структурами та громадянським суспільством.

У цьому контексті, як влучно зазначає Л. Непот, слід виокремити роль і значення розбудови громадянського суспільства в Україні на європейських засадах «третього сектору» – неформальних, неурядових, некомерційних організацій.

Серед питань, які стоять перед сучасним громадянським суспільством в Україні, варто виокремити наступні: 1) процес політизації інститутів громадянського суспільства; 2) формуванні недовіри інститутів громадянського до органів державної влади.

Демократична політична система потребує активної участі громадян у прийнятті публічних рішень на різному рівні та у різних формах, у тому числі шляхом залученості до діяльності різного роду громадських об'єднань. Проте, громадянське суспільство і державна влада повинні у своїй взаємодії віднайти найбільш вигідну модель, яка б вела до консенсусу, а не до конфронтації.

Нинішнім інститутам громадянського суспільства в Україні, на превеликий жаль, доводиться розвиватися у досить парадоксальній ситуації. В умовах збройного конфлікту природним є прагнення органів державної влади посилити ті свої регуляторні функції, які направлені на збереження національного суверенітету. Все частіше, керуючись питаннями національної безпеки, органи публічної влади усіх рівнів посилюють контроль за тими чи іншими сферами суспільного життя. В таких умовах природним є тлумачення інститутами громадянського суспільства подібних дій держави як наступу на громадську самодіяльність та самоорганізацію. Як наслідок, визрівають конфліктні ситуації, трудність вирішення яких полягає у наступному: з одного боку за умов збройного конфлікту зрозумілим є необхідність посилення регуляторної ролі держави у суспільстві, з іншого боку, на фоні Революції Гідності, відбувається піднесення громадянського суспільства. Обидві тенденції, за певних умов, можуть вступати у протиріччя, але обидві є необхідними для сучасних суспільних трансформацій в Україні.

Таким чином, особливості розвитку сучасної політичної системи України в умовах військового конфлікту формують тенденції до становлення конфронтаційної моделі взаємодії між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства. Ця ситуація повинна активізувати дослідження, які акцентуватимуть увагу на необхідності розроблення та впровадження в практику механізмів формування консенсусної моделі взаємодії між державою та громадянським суспільством.

Штим О. І.,
магістрантка,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

«ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ»

Молодіжна політика формується і реалізується на основі гарантій рівних можливостей для молоді. Молодим людям мають бути гарантовані рівні можливості розвитку й участі в громадському і державному будівництві, захист їх прав і законних інтересів.

Повинні дотримуватися базові соціальні стандарти забезпечення молоді послугами, формуватися єдиний інформаційний простір для молоді, впроваджуватися загальні механізми економічної підтримки молоді і молодіжних ініціатив.

Необхідне створення інфраструктури реалізації державної молодіжної політики. Має бути сформована самостійна галузь, державна молодіжна політика – з відповідними елементами: спеціалізованими установами, стандартами діяльності і методичним забезпеченням, переліком спеціальностей, штатом професійних працівників у сфері державної молодіжної політики, фінансово-організаційним механізмом, бюджетними статтями, матеріально-технічним забезпеченням, а також мобілізувати можливості інститутів соціалізації молоді, потенціалу громадянського суспільства.

Зробити молодіжну політику ефективною, адекватною сучасним вимогам, такою, що враховує особливості сучасної держави, суспільства і молоді, наповнити її новими змістом і вмістом – першочергове завдання влади. При цьому у держави є реальна можливість зайняти в цій сфері лідируюче положення, забезпечивши собі тим самим передові позиції в глобальному розвитку.

Цілі, завдання, основні напрями, заходи і механізми реалізації державної молодіжної політики сформульовані в Доктрині державної молодіжної політики, яка покликана стати базовим документом в цій області на тривалий період часу.

Молодіжна політика України повинна реалізовуватися на всіх рівнях державної влади. Вона ґрунтується на визнанні за молоддю всієї повноти соціально-економічних, політичних, особистих прав та свобод, закріплених Конституцією України й іншими нормативними правовими актами, що діють на території України й муніципальних утворень.

Доктрина молодіжної політики України визначає стратегію й пріоритетними напрямками молодіжної політики; окреслює нові підходи

держави до формування основних цілей і завдань, форм і методів реалізації молодіжної політики; формує новий погляд на молодіжну політику, відповідний сучасним уявленням про цілі і завдання, про внутрішні, зовнішні і глобальні виклики, що стоять перед українським суспільством; служить основою для підготовки пропозицій із вдосконалення правового, методичного, наукового, кадрового і організаційного забезпечення молодіжної політики; виступає в ролі основного документа при розробці цільових програм в сфері молодіжної політики.

Поняття «молодіжної політики» у країнах Європи дещо відрізняється від українського хоча б тому, що в кожній країні склалися національні традиції роботи з молоддю, що має або динамічний, або статичний характер. Наприклад, у країнах Північної Європи переважає статична модель, у той час, як у Великобританії, Данії, країнах Середземномор'я – динамічна модель, яка надає великого значення постійним змінам у роботі з молоддю, забезпеченню взаємодії між учасниками процесу розроблення й упровадження молодіжної політики.

У низці країн Європи молодіжна політика, молодіжна робота і молодіжне законодавство є елементами добре структурованого та визначеного молодіжного сектора, інші країни не виокремлюють молодіжний сектор як напрямок діяльності держави, тут молодіжна політика та молодіжне законодавство є складовими традиційних напрямків – соціального, освітнього, культурного, охорони здоров'я та ін. Тобто ми не можемо сказати, що країни Європи розподіляються за наявністю чи відсутністю добре розвинутого молодіжного сектора.

Молодіжну політику слід розглядати як один з провідних чинників вирішення стратегічних завдань у сфері забезпечення конкурентоспроможності і національної безпеки України, становлення громадянського суспільства, забезпечення гідних умов життя громадян.

Таким чином, молодіжна політика України повинна створювати умови для самореалізації та творчого розвитку кожної молодої людини, реалізації інноваційного потенціалу молоді у всіх сферах суспільного життя, вихованні покоління людей здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, зберігати й примножувати цінності народу України та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, демократичну, правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

Соціальні аспекти розвитку взаємовідносин Європейського Союзу та України

<i>Лізаковські П.</i> Безпека у сфері охорони здоров'я: до проблеми питання.....	1
<i>Скальські Д.</i> Загрози у сфері безпеки в сучасних умовах	2
<i>Іовчева А.</i> Гендерний паритет в соціально-політичному просторі Європейського Союзу.....	4
<i>Лушагіна Т.</i> Децентралізація влади в країнах Європейського Союзу	6
<i>Ракова А.</i> Європейський досвід профілактики злочинності серед неповнолітніх	9
<i>Сорока С.</i> Співпраця органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями в процесі вирішення соціальних проблем в Республіці Польща	10
<i>Парфенюк А.</i> Сучасні соціальні проблеми молоді в країнах Європейського Союзу	12
<i>Фроленко О.</i> Специфіка культури ділового спілкування соціальних працівників у європейських країнах	14
<i>Палагнюк Ю. В.</i> Запровадження безвізового двостороннього режиму між Україною та ЄС як реалізація свободи пересування людей	16
<i>Файчук О., Левченко Є.</i> До питання інтеграції студентів та молодих науковців з України до європейського освітнього простору.....	19
<i>Сай Д.</i> До питання ціннісних засад соціальної роботи в Європейському Союзі	21

СЕКЦІЯ 2
Європейські соціальні стандарти:
проблеми і перспективи реалізації в сучасній Україні

<i>Лізаковська С.</i> Публічна партиципація як основа становлення та розвитку грома-дянського суспільства	23
<i>Плеханова Г., Нагайська Д.</i> Впровадження європейської стратегії гендерної рівності в університетах України	24
<i>Калмикова І.</i> Європейські стандарти освіти та компетентнісний підхід в підготовці фахівців соціальної сфери	26
<i>Малиновська Н., Лукашук Д.</i> Актуалізація соціальної роботи з питань зайнятості населення серед випускників вищих навчальних закладів в рамках євроінтеграції	28
<i>Попова Т., Діденко І.</i> Забезпечення якості альтернативної опіки дітей-сиріт: європейські стандарти та український досвід	32
<i>Скиба Т.</i> Нова парадигма розвитку вищої освіти в контексті Європейської та світової інтеграції	34
<i>Бервінова К.</i> Психологічна підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в Україні та в країнах Європейського Союзу (на прикладі Франції)	38
<i>Сащенко С.</i> Європейські соціальні стандарти права на гідний рівень життя і їх реалізація у законодавстві України щодо учасників бойових дій	40
<i>Тузова Ю.</i> Соціальний супровід неповнолітніх вагітних жінок: європейський досвід та українські реалії	42
<i>Сиса А.</i> Сучасний стан професійної підготовки соціальних працівників: досвід країн ЄС для України	44
<i>Шкірчак С.</i> Громадянське суспільство в Україні: конфронтація vs консенсус	46
<i>Штим О.</i> Особливості соціальних стандартів молодіжної політики в Україні та країнах Європи	48

ДЛЯ ПОТАТОК

Редактор *Л. Бернацька*. Технічний редактор *Д. Кардаш*.
Комп'ютерна верстка *А. Іщенко*.
Друк, фальцювально-палітурні роботи *С. Волинець*.

Підп. до друку 30.05.2017.
Формат $60 \times 84^{1/16}$. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 3,02. Обл.-вид. арк. 2,89.
Тираж 28 пр. Зам. № 5271.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009.

